

Varhaiskasvatuksen opettajien näköyksiä lasten laaja-alaisen osaamisen tukemisesta

Emmi Numminen & Iiris Ohra-aho

2019 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

**Varhaiskasvatuksen opettajien näkemyksiä
lasten laaja-alaisen osaamisen tukemisesta**

Emmi Numminen, Iiris Ohra-aho
Sosionomikoulutus
Opinnäytetyö
Tammikuu, 2019

Emmi Numminen, Iiris Ohra-aho

Varhaiskasvatuksen opettajien näkemyksiä lasten laaja-alaisen osaamisen tukemisesta

Vuosi 2019 Sivumäärä 58

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia, miten lasten laaja-alaista osaamista tuetaan varhaiskasvatuksessa. Tavoitteena oli saada selville, miten Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden toiminnalle asettamat tavoitteet toteutuivat Espoon varhaiskasvatuksessa sekä herätellä varhaiskasvattajia pohtimaan ja arvioimaan pedagogisen toiminnan laatua. Opinnäytetyön tietopohja muodostui varhaiskasvatuksesta, valtakunnallisista Varhaiskasvatussuunnitelman perusteista ja laaja-alaisesta osaamisesta.

Opinnäytetyö oli laadullinen tutkimus, jonka aineisto kerättiin teemahaastattelemalla seitsemää varhaiskasvatuksen opettajaa Espoon suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa. Tutkimusmenetelmäksi valittiin teemahaastattelu, koska tarkoituksena oli selvittää varhaiskasvatuksen opettajien omia näkemyksiä aiheesta. Aineisto analysoitiin teoriaohjautuvalla sisällönanalyysillä.

Tutkimustulosten perusteella voidaan sanoa, että Espoon varhaiskasvatus kohtaa Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden toiminnalle asettamat tavoitteet pääsääntöisesti hyvin. Laaja-alaisen osaamisen termi itsessään oli monille haastateltaville hankala määritellä, vaikka toiminta kohtaisikin sen tavoitteet.

Kehittämistarvetta tunnistettiin lasten monilukutaidon ja tieto- ja viestintäteknologisen osaamisen tukemisessa. Lisäksi lasten kanssa toteutettavaa pedagogista dokumentointia koettiin hyödynnettävän liian vähän. Tulosten analysoinnin jälkeen havaittiin, että varhaiskasvatuksen opettajille tunnistamattomaksi jäivät kehittämistarpeet mm. lasten turvataitojen sekä kulttuurisen osaamisen tukemisessa. Lasten vaikuttamismahdollisuuksissa toiminnan suunnitteluun ja arviointiin ilmeni jonkin verran eroja.

Asiasanat: varhaiskasvatus, Espoon suomenkielinen varhaiskasvatus, Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, laaja-alainen osaaminen

Emmi Numminen, Iiris Ohra-aho

Early childhood education teachers' views on supporting children's transversal competence

Year	2019	Pages	58
------	------	-------	----

The thesis was conducted to study how children's transversal competence is supported. The aim was to chart how the objectives set for the activities in the National core curriculum for early childhood education and care are met in early childhood education of Espoo, and to encourage early childhood education teachers to think and evaluate the quality of the pedagogical activities. The theoretical basis for the thesis consisted of early childhood education and care, the National core curriculum for early childhood education and care, and transversal competence.

The thesis was a qualitative study, with the data collected by theme interviewing seven early childhood education teachers in the Finnish-speaking early childhood education of Espoo. Theme interviewing was chosen as a method because the aim was to study the early childhood education teachers' own perspectives. The data was analysed with theory directive content analysis.

Based on the results of the study it can be concluded that the Finnish-speaking early childhood education of Espoo meets the objectives set for the activities in the National core curriculum for early childhood education and care mainly well. The term of transversal competence itself was difficult for many interviewees to define even if the activities met its objectives.

Areas of development were recognized in supporting children's multiliteracy and ICT competences. In addition, it was experienced that pedagogical documentation carried out with children was utilised insufficiently. After analysing it was noticed that areas of development unrecognized by the early childhood education teachers were, for example, supporting children's safety skills and cultural competence. Some differences occurred in children's opportunities in influencing the planning and evaluation of the activities.

Keywords: early childhood education and care, Finnish-speaking early childhood education of Espoo, National core curriculum for early childhood education and care, transversal competence

Sisällys

1	Johdanto	6
2	Opinnäytetyön tietoperusta	7
2.1	Varhaiskasvatus	7
2.2	Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet	10
2.3	Laaja-alainen osaaminen	11
	<i>Ajattelu ja oppiminen</i>	12
	<i>Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu</i>	13
	<i>Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot</i>	14
	<i>Monilukutaito ja tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen</i>	14
	<i>Osallistuminen ja vaikuttaminen</i>	15
3	Tutkimuksen toteutus	16
3.1	Tutkimusprosessin eteneminen ja tutkimuskysymykset	16
3.2	Tutkimusote	17
	3.2.1 Teemahaastattelu	18
	3.2.2 Teoriaohjaava sisällönanalyysi	19
4	Tutkimuksen tulokset	20
4.1	Ajattelun ja oppimisen taitojen tukeminen	20
4.2	Kulttuurisen osaamisen, vuorovaikutuksen ja ilmaisun tukeminen	23
4.3	Itsestä huolehtimisen ja arjen taitojen tukeminen	29
4.4	Monilukutaidon ja tieto- ja viestintäteknologisen osaamisen tukeminen	33
4.5	Osallistumisen ja vaikuttamisen taitojen tukeminen	36
4.6	Tulosten yhteenveto	40
5	Pohdinta	46
5.1	Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	46
5.2	Tutkimuksen pohdinta	47
	Lähteet	50
	Kuviot	52
	Taulukot	53
	Liitteet	54

1 Johdanto

Opinnäytetyön tutkimuksen kohteena on Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin kirjattu laaja-alainen osaaminen. Ehdotus laaja-alaisen osaamisen tutkimisesta varhaiskasvatuksessa opinnäytetyönä saatiin Espoon suomenkielisen varhaiskasvatuksen asiantuntijoilta. Määräys uudistuneista Varhaiskasvatussuunnitelman perusteista, joissa laaja-alainen osaaminen varhaiskasvatuksessa määritellään, astui voimaan 18.10.2016. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ovat nyt toimintaa ja suunnittelua velvoittava asiakirja, minkä vuoksi sen sisältöjen toteutumista on tarkkailtava ja tutkittava, ja siten sen tutkiminen on myös helpompaa (Kettunen 2018).

Laaja-alainen osaaminen tarkoittaa kokonaisuutta, joka muodostuu mm. yksilön arvoista, asenteista, tahdosta, tiedoista ja taidoista. Tämä kokonaisuus kehittyy ihmisen eliniän ajan, minkä vuoksi perusteita osaamiselle on tärkeää kehittää jo varhaiskasvatuksessa. Yhdessä esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteiden kanssa Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin kirjatut tavoitteet muodostavat nyt yhtenäisen jatkumon. (Kola-Torvinen 2017, 13; Opetushallitus 2016, 21-22.) Laaja-alainen osaaminen on Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määritelty lasten hyvinvoinnin ja oppimisen vahvistamisen ohella yhdeksi varhaiskasvatuksen keskeisistä tavoitteista sekä pedagogisista tehtävistä (Opetushallitus 2016, 36).

Opinnäytetyön tutkimuskysymykset olivat, miten lasten laaja-alaisen osaamisen kehittymistä varhaiskasvatuksessa tuetaan sekä miten Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden asettamat tavoitteet laaja-alaiselle osaamiselle toteutuvat Espoon suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia varhaiskasvatuksen opettajia haastatteleamalla, miten lasten laaja-alaista osaamista tuetaan varhaiskasvatuksessa. Aiemmat tutkimukset laaja-alaisesta osaamisesta ovat keskittyneet yhteen osa-alueeseen, mutta tämän tutkimuksen tarkoituksena oli kartoittaa laaja-alaisen osaamisen tukemista kokonaisuutena, kaikki osa-alueet huomioiden. Opinnäytetyön tavoitteena oli saada selville, miten Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden toiminnalle asettamat tavoitteet toteutuivat Espoon suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa sekä herätellä varhaiskasvattajia pohtimaan ja arvioimaan pedagogisen toiminnan laatua laaja-alaisen osaamisen näkökulmasta.

Opinnäytetyö toteutettiin laadullisin tutkimusmenetelmin haastatteleamalla seitsemää 3-5-vuotiaiden lasten ryhmässä työskentelevää varhaiskasvatuksen opettajaa. Haastateltavat työskentelivät Espoon kaupungin suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa eri päiväkodeissa eri puolilla kaupunkia. Rajaamalla haastateltavat 3-5-vuotiaiden ryhmissä työskenteleviin varhaiskasvatuksen opettajiin pyrittiin saamaan aineisto, joka on mahdollisimman yhteneväinen ja kes-

kenään vertailukelpoinen, sillä lapsiryhmien rajattu ikähaarukka luo haastateltaville samankaltaiset lähtökohdat ja viitekehyksen pedagogisen toiminnan suunnittelulle ja toteuttamiselle.

Tutkimusmenetelmänä käytettiin teemahaastattelua ja aineisto analysoitiin teoriaohjaavalla sisällönanalyysillä Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin tuloksia peilaten. Teemahaastattelu valittiin tutkimusmenetelmäksi, koska se soveltuu erityisen hyvin tutkimaan ilmiöitä, joita on tutkittu verrattain vähän ja joihin kaivataan syvempää ymmärrystä. (Eskola & Vastamäki 2007, 25-27.)

2 Opinnäytetyön tietoperusta

2.1 Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatus määritellään varhaiskasvatuslaissa seuraavasti: “Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostama kokonaisuutta, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka.” Varhaiskasvatuksen muotoihin kuuluvat julkisena ja yksityisenä palveluna järjestettävät päiväkotitoiminta, avoin varhaiskasvatus sekä perhepäivähoito. Varhaiskasvatukseen oikeutettuja ovat alle kouluikäiset lapset. Poikkeustapauksissa myös tätä vanhemmat eli yli 6-vuotiaat lapset voivat saada varhaiskasvatustalveluja. (Varhaiskasvatuslaki 540/2018 1-2 §.)

Esiopetus on osa varhaiskasvatusta. Sitä säätelevät perusopetuslaki sekä Opetushallituksen laatima Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet (Opetushallitus 2016, 8). Vuotta ennen oppivelvollisuuden alkamista, on lapsen osallistuttava esiopetukseen tai toimintaan, joka muuten täyttää esiopetuksen tavoitteet. Poikkeustapauksissa pidennetyn oppivelvollisuuden tai perusopetuksen aloituksen siirtämisen vuoksi, esiopetuksen kesto ja aloittamisajankohta voivat vaihdella. (Perusopetuslaki 21.8.1998/628 25-27 §.)

Varhaiskasvattajat tekevät kasvatusyhteistyötä lapsen vanhempien tai muiden huoltajien kanssa ja tukevat heitä kasvatustyössä. Toimivalla kasvatusyhteistyöllä pyritään kaikin puolin turvaamaan lapsen terve ja turvallinen kasvu, kehitys ja oppiminen. Yhteistyön tärkeys korostuu siirtymävaiheissa ja mahdollisen erityisen tuen tarpeen ilmentyessä. Varhaiskasvatuksen tehtäviin kuuluu olennaisesti myös lapsen huoltajien työssäkäynnin tai opiskelun mahdollistaminen. (Opetushallitus 2016, 14; 32-33.)

Kuva 1 Pedagogisen toiminnan viitekehys

Varhaiskasvatuksen arvoperusta kannattelee laadukasta ja tavoitteellista varhaiskasvatusta. Lapsen etu ja osallisuus, lapsuuden itseisarvo, ihmisenä kasvamisen, yhdenvertaisuus ja tasa-arvoiseen toimintaan pyrkiminen sekä lapsen oikeudet muodostavat tämän arvoperustan. Arvoperusta on muodostettu varhaiskasvatuslain, YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen ja YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen mukaan. (Ahonen 2017, 28-29; Opetushallitus 2016, 18-19.)

Varhaiskasvatuksen tavoitteita ovat mm. lapsen kokonaisvaltaisen kehityksen ja kasvun sekä hyvinvoinnin edistäminen lapsen yksilöllinen ikä- ja kehitystaso huomioiden. Varhaiskasvatuksen tulee sisältää monipuolista, laadukasta ja lapselle mielekästä pedagogista toimintaa ja lisäksi tarjota lapselle mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa häntä koskeviin asioihin. Laaja-alaisen osaamisen näkökulman tulee ohjata pedagogista toimintaa. (Opetushallitus 2016, 36-37; Varhaiskasvatuslaki 540/2018 3 §.)

Varhaiskasvatuksen tulee tarjota lapselle turvallinen ja kehittävä toimintaympäristö, jossa häntä kunnioitetaan ja ohjataan toimimaan muita kunnioittaen. Toiminnassa ja sen suunnitte-

lussa tulee huomioida lapsen yksilölliset tuen tarpeet järjestämällä lapselle tarvittavat tukitoimet. (Varhaiskasvatustalaki 540/2018 3 §.) Lisäksi toiminnassa ja sen suunnittelussa tulee ottaa huomioon lasten mielenkiinnon kohteet. Lasten ideoima ja suunnittelema, yhdessä suunniteltu sekä varhaiskasvattajien suunnittelema pedagoginen toiminta täydentävät toisiaan. (Opetushallitus 2016, 36.)

Varhaiskasvatuksessa kasvatuksen, hoidon ja opetuksen näkökulmat tukevat lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista. Eri ikä- ja kehitystasoilla kasvatustal, hoito ja opetus painottuvat eri tavoin. Vaikka termeinä niitä voidaan tarkastella erikseen, ne ovat kuitenkin päivittäisessä toiminnassa tiukasti toisiinsa nivoutuneita. (Karila 2017, 10; Opetushallitus 2016, 20-21.)

Kasvatustal kehittää lasten arvomaailmaa, kriittistä ajattelua, kykyjä muodostaa mielipiteitä ja toimia eettisesti. Kasvatustal tehtävänä on myös tukea lasten identiteetin kehittymistä. Kasvatustal tavoitteena on, että lapset oppivat havaitsemaan, kuinka heidän toimintansa vaikuttaa muihin ihmisiin ja ympäristöön, sekä kuinka he voivat osaamisellaan ja toiminnallaan auttaa muita. Osaltaan kasvatustal tavoitteena on myös siirtää eteenpäin ja opettaa suomalaista kulttuuriperintöä, kulttuurin arvoja, tapoja ja normeja. (Opetushallitus 2016, 21.)

Hoito on erityisesti läsnä mm. hygieniasta huolehdittaessa, ruokailuissa, lepotilanteissa ja siirtymätilanteissa mm. ulkoilujen yhteydessä. Se korostuu pienten lasten kanssa, sillä heidän kanssaan hoitotilanteet vievät suuremman osan päivästä, kuin vanhempien ja kehitystasoltaan osaavampien lasten kanssa. Kasvattajat ovat tiiviimmin läsnä näissä tilanteissa pienten lasten kanssa. Hoito on siis perustarpeista huolehtimista ja sen opettelua, mutta myös emotionaalista läsnäoloa ja aitoa välittämistä. Tavoitteena on, että lapsi kokee tulleen ymmärretyksi ja arvostetuksi. (em.)

Opetustal vahvistaa lasten uteliaisuutta ja tarjoaa mahdollisuuksia tutkia ympäröivän maailman ilmiöitä ja ihmeitä eri keinoin. Varhaiskasvatustal suunnitelman perusteisiin kirjatut oppimisen alueet ohjaavat pedagogisen toiminnan suunnittelua ja toiminnan sisältöä. Toiminnan suunnittelussa lasten vahvuudet, mielenkiinnon kohteet ja tuen tarpeet otetaan huomioon. (Opetushallitus 2016, 36-40.)

Oppiminen tapahtuu vuorovaikutuksessa ympäristön ja muiden ihmisten kanssa havainnoiden ja aktiivisesti toimien. Laadukas pedagoginen toiminta nivoutuu lasten kokemusmaailmaan, ja sen suunnittelun lähtökohtana tulee olla lasten mielenkiinnon kohteet ja toiveet. Pedagogisen toiminnan tulee olla lapsen lähikehityksen vyöhykkeellä, eli kehitystasoon nähden sopivan haasteellista. Leikkiä tuetaan ja ohjataan ja sen pedagogiset mahdollisuudet tunnustetaan ja niitä hyödynnetään. (Opetushallitus 2016, 20.)

Laadukkaan pedagogisen toiminnan mahdollistamiseksi ja varmistamiseksi varhaiskasvatuksessa tulee kiinnittää huomiota toimintakulttuuriin, työtapoihin ja oppimisympäristöihin. Varhaiskasvatusta toteutetaan ja kehitetään monialaisessa yhteistyössä, sekä yhteistyössä lasten huoltajien kanssa. Työtä ja toimintaa arvioidaan ja kehitetään varhaiskasvattajien kesken, mutta myös yhdessä lasten kanssa, jolloin voidaan hyödyntää pedagogista dokumentointia. (Opetushallitus 2016, 36-37.)

2.2 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on Opetushallituksen laatima velvoittava asiakirja, jonka tarkoituksena on yhdenvertaisen ja laadukkaan varhaiskasvatuksen edistäminen eri puolilla Suomea. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteita ohjaa varhaiskasvatustalaki. Opetushallitus määrittelee Varhaiskasvatussuunnitelman perusteilla varhaiskasvatukselle raamit, joiden perusteella kunta, kuntayhtymä tai yksityinen varhaiskasvatuksen palveluntarjoaja laatii paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman. Määräys uudistuneista Varhaiskasvatussuunnitelman perusteista astui voimaan 18.10.2016. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden uudistamisen tarve nousi lasten kasvu ympäristön ja varhaiskasvatuksen toimintaympäristöjen muutoksista. (Opetushallitus 2016, 8: Varhaiskasvatustalaki 540/2018 21 §.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet määrittelevät varhaiskasvatuksen tavoitteita ja sisältöjä, huoltajien kanssa tehtävää yhteistyötä, monialaista yhteistyötä sekä lasten varhaiskasvatussuunnitelmien sisältöjä (Opetushallitus 2016, 8). Huomattavimpia muutoksia uudistuneissa Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa ovat asiakirjan oikeudellinen velvoittavuus, asiakirjan sisällön yksityiskohtaisuus sekä laaja-alaisen osaamisen käsite. Velvoittavuuden ja yksityiskohtaisemman sisällön kuvaamisen kautta pyritään kaiken suomalaisen varhaiskasvatuksen yhdenvertaisuuteen, laadukkuuteen ja varhaiskasvatuksen arvostamiseen. Laaja-alaisen osaamisen sisällyttäminen varhaiskasvatukseen yhdistää varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen yhtenäisemmäksi kokonaisuudeksi ja pyrkii tukemaan lasten eheää kasvua ja oppimista. (Ahonen 2017, 14-17.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteita noudattavat paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat määrättiin otettavaksi käyttöön 1.8.2017 (Opetushallitus 2016, 3). Paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman tarkoituksena on tarkentaa varhaiskasvatussuunnitelman perusteita paikalliseen ympäristöön sopivaksi. Tällöin huomioon voidaan ottaa kaupungin tai päiväkodin erityispiirteet, kuten pedagogiset painotukset. Varhaiskasvatuksen järjestäjätaho päättää, laaditaanko esimerkiksi koko kaupungin varhaiskasvatukselle yhteneväinen varhaiskasvatussuunnitelma, vai laaditaanko se erikseen kaikille paikallisille varhaiskasvatuksen toimijoille. Mitään lain tai valtakunnallisen Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden edellyttämää sisältöä ei voida paikallisissa varhaiskasvatussuunnitelmissa sulkea pois. (Ahonen 2017, 17-18; Opetushallitus 2016, 9-10.)

Jokaiselle varhaiskasvatukseen osallistuvalla lapsella on varhaiskasvatustilain mukaan laadittava oma varhaiskasvatuksen suunnitelma. Suunnitelmassa määritellään tavoitteet ja toimitavat, joilla lapsen opetus, kasvatust ja hoito varhaiskasvatustuksessa järjestetään. Lapsen etu ja mahdolliset tuen tarpeet otetaan suunnitelmassa huomioon ja tukitoimet kirjataan suunnitelmaan. Suunnitelman laatimisesta päiväkodissa vastaa varhaiskasvatuksen opettaja ja se tehdään yhdessä lapsen huoltajien kanssa. Lisäksi laadintaan voivat osallistua mahdolliset muut asiantuntijat, kuten varhaiskasvatuksen erityisopettaja tai varhaiskasvatuksen sosionomi. Huomioon suunnitelman laadinnassa otetaan myös lapsen oma mielipide. (Ahonen 2017, 22-26; Varhaiskasvatustilaki 540/2018 23 §.)

Varhaiskasvatustsuunnitelman perusteiden (2016, 10-11) mukaan lapsen varhaiskasvatustsuunnitelman tulee pitää sisällään arviointia ja kuvausta siitä, mitä lapsi jo osaa ja mitkä ovat hänen vahvuuksiaan, millaisista asioista lapsi on kiinnostunut, millaista tukea lapsi tarvitsee oppiakseen, kehittyäkseen ja voidakseen hyvin sekä se, millaisia tavoitteita lapsen oppimiselle ja kehitykselle asetetaan. Lisäksi lapsen varhaiskasvatustsuunnitelmaan kirjataan mahdollinen suunnitelma lääkehoidon toteuttamiseksi, mikäli lapsella on lääkitys. Myös tieto suunnitelman laatimisajankohdasta, suunnitelman laatimiseen osallistuneista tahoista ja seuraavasta tarkistamisen ajankohdasta tulee kirjata. Lisäksi lapsen varhaiskasvatustsuunnitelmaan voidaan kirjata muitakin yhdessä sovittuja asioita ja toiveita varhaiskasvatustselle.

Lapsen varhaiskasvatustsuunnitelmaa arvioidaan vuosittain vähintään kertaalleen, mutta mikäli tarve varhaiskasvatustsuunnitelman arvioinnille ja tarkastamiselle nousee, voidaan sitä arvioida useamminkin. Aloite arvioinnin tekemiseen voi tulla joko huoltajilta, varhaiskasvatustajilta tai joltakin varhaiskasvatuksen ulkopuoliselta viranomaiselta, kuten lastensuojelun sosiaalityöntekijältä tai neuvolan terveydenhoitajalta. Varhaiskasvatustsuunnitelman arviointi keskittyy pedagogiikan ja käytännön toimenpiteiden ja toimintatapojen toimivuuteen, ei lapseen itseensä. (Ahonen 2017, 25; Opetusthallitus 2016, 10-11.)

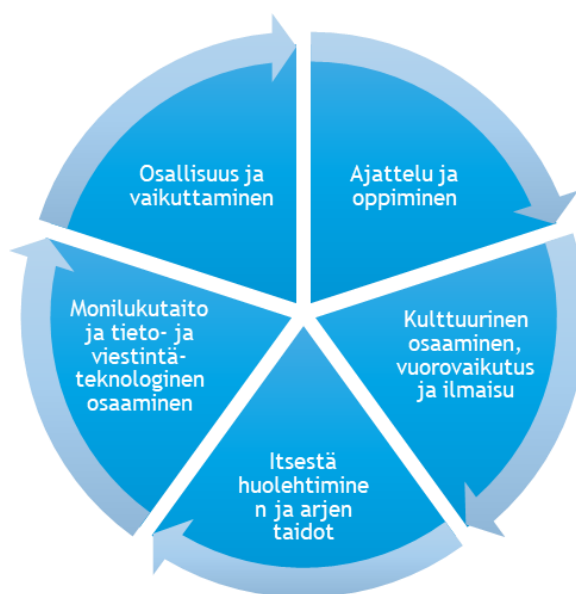
2.3 Laaja-alainen osaaminen

Laaja-alaisen osaamisen kehittäminen on Varhaiskasvatustsuunnitelman perusteiden (2016, 36) mukaan yksi varhaiskasvatuksen keskeisimmistä tavoitteista. Helenius ym. (2018, 25) ovat tiivistäneet laaja-alaisen osaamisen kyvyksi toimia tilanteen vaatimalla tavalla, kyvyksi käyttää osaamista sekä omaksi, että muiden eduksi ja kyvyksi kehittää itseään ja osaamistaan yksilönä tai osana yhteisöä.

Varhaiskasvatustsuunnitelman perusteissa laaja-alainen osaaminen kuvataan kokonaisuudeksi, joka muodostuu tiedoista, taidoista, arvoista, asenteista ja tahdosta. Laaja-alainen osaaminen tarkoittaa myös luovia ja kriittisiä kykyjä soveltaa edellä mainittuja kompetensseja tiedon- ja taidonalat ylittävästi. Tämä ilmenee mm. kokonaisuuksien hahmottamisena, hyvinä

vuorovaikutustaitoina, erilaisten näkökulmien ymmärtämisenä, yritteliäisyytenä sekä kriittisenä ajatteluna. (Ahola 2017, 44; Kola-Torvinen 2017, 13; Opetushallitus 2016, 21-22.)

Tämän päivän ja tulevaisuuden aktiivinen kansalaisuus sekä ihmisenä kasvaminen ja oppiminen edellyttävät laaja-alaista osaamista, taitoa hahmottaa ja käsitellä laajoja kokonaisuuksia erilaisista näkökulmista. Laaja-alainen osaaminen kehittyy varhaislapsuudesta vanhuuteen ja pohja sille luodaan varhaiskasvatuksessa. Laaja-alaisen osaamisen näkökulma on tiiviisti läsnä Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa, mikä velvoittaa myös paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat sekä varhaiskasvatuksen arjen toiminnan ja suunnittelun ottamaan tämän näkökulman huomioon. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden toiminnalle asettamat tavoitteet ja näkökulmat toistuvat esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteissa. (Ahola 2017, 44-47; Opetushallitus 2016, 21-22.)

Kuva 2 Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet

Laaja-alaisen osaamisen kehittymiseen vaikuttavat pedagogisen toiminnan laatu, varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri, oppimisympäristöt sekä lasten hyvinvoinnin ja oppimisen tukeminen. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa laaja-alainen osaaminen on jaettu viiteen osa-alueeseen, jotka linkittyvät vahvasti toisiinsa. Osa-alueiden tavoitteiden ja sisältöjen tulisi näkyä kaikessa pedagogisessa toiminnassa. (Helenius ym. 2018, 25; Opetushallitus 2016, 22.)

Ajattelu ja oppiminen

Ajattelun ja oppimisen taidot ovat pohjana kaikelle elinikäiselle oppimiselle ja ovat keskeisiä muun muassa ongelmanratkaisussa sekä tiedon jäsentämisessä ja käsittelyssä. Ajattelun ja oppimisen taidot, kuten kaikki muutkin taidot, kehittyvät yksilöllisesti. Ne kehittyvät vuorovai-

kutuksessa niin ihmisten, kuin ympäröivän maailman kanssa ihmettelyn, oivaltamisen, luovuuden ja leikin kautta. Varhaiskasvatuksessa ajattelun ja oppimisen taitoja harjoitellaan ja lapsia kannustetaan tutkimiseen, tiedon hankkimiseen ja käsittelemiseen. Nämä taidot ovat pohjana kriittisen ajattelemisen ja perustelutaidon kehittymiselle. Lapsia kannustetaan sinnikkyteen ja uudelleen yrittämiseen. Onnistumisen kokemukset lisäävät motivaatiota uuden oppimiseen sekä uskoa omaan osaamiseen. Myös epäonnistumisilla on paikkansa, sillä ne kasvatavat epäonnistumisten sietokykyä ja ohjaavat yrittämään uudelleen. (Helenius ym. 2018, 25-26, 174-175; Kola-Torvinen 2017, 13; Opetushallitus 2016, 22.)

Leikki on lapselle luontainen tapa oppimisen ja ajattelun taitojen harjoitteluun. Leikissä lapsi käyttää mielikuvitusta, harjoittelee ongelmanratkaisua ja saa kokemuksia niin onnistumisista kuin epäonnistumisistakin. Myös keskusteleminen aikuisten ja muiden lasten kanssa on tärkeää ajattelun ja oppimisen taidoille. Lisäksi keskusteluissa harjoitellaan tarkkavaisuuden ja keskittymisen taitoja. (Helenius ym. 2018, 26.)

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Vuorovaikutustaitoja tarvitaan yhteisöllisessä toiminnassa, ongelmanratkaisussa ja kommunikoinnissa (Koivunen & Lehtinen 2015, 175). Varhaiskasvatuksessa vuorovaikutusta ja ilmaisua harjoitellaan monin tavoin. Erilaisissa vuorovaikutustilanteissa opitaan vastaamaan ja kysymään, odottamaan omaa puheenvuoroa, kertomaan omia mielipiteitä ja kuuntelemaan toisia. Lapsille opetetaan myös toisen asemaan asettumista ja empatiataitoja käytännön tilanteiden, satutuokioiden, keskusteluiden sekä muun toiminnan myötä. (Helenius 2018, 26-27.)

Jotta lapset saavat harjoittaa vuorovaikutustaitoja vertaisryhmässään saaden rakentavia kokemuksia, tulee varhaiskasvattajien kiinnittää huomiota hyväksynnän ja torjunnan dynamiikkaan ryhmässä. Koivunen ja Lehtinen kuvaavat Laaksosen (2010) hyväksynnän ja dynamiikan teorialaajuuksina kaavioina. Hyväksynnän dynamiikassa lapsi on vertaistensa hyväksymä ja vuorovaikutuksessa heidän kanssaan, mikä kehittää hänen vuorovaikutustaitojaan. Torjunnan dynamiikassa lapsi ei ole vertaistensa hyväksymä, jolloin hän ei pääse harjoittamaan vuorovaikutustaitojaan, mikä ilmenee usein aggressiivisuutena tai vetäytymisenä. Lapset tarvitsevat aikuisen tukea sosiaalisten tilanteiden tulkitsemiseen sekä tunteidensa hallintaan ja hyväksyttävään ilmaisemiseen. (Koivunen & Lehtinen 2015, 176-178.)

Kulttuurinen moninaisuus on aiempaakin enemmän läsnä lasten kokemuksissa, sillä lapset kohtaavat monikulttuurisuutta jatkuvasti niin arjessa kuin matkustelun ja mediankin kautta. Varhaiskasvatuksessa tuetaan lasten kulttuurisen identiteetin muodostumista opettamalla lapsia ymmärtämään ja tuntemaan omaa kulttuuri- ja katsomustaustaansa. Lasten kulttuurista osaamista tuetaan vieraisiin kulttuureihin ja näkemyksiin tutustumalla. Mahdollisuuksia erilaisista kulttuureista tai perinteistä kertomiseen tarjoavat esimerkiksi juhlat tai ruokailuhetket.

Lapsia ohjataan varhaiskasvatuksessa avoimeen ja ystävälliseen suhtautumiseen kaikkia ihmisiä, kulttuureja, uskontoja ja näkemyksiä kohtaan. Varhaiskasvattajien esimerkki on tärkeä, sillä lapsi omaksuu helposti aikuisen mallin. (Ahonen 2017, 49; Helenius ym. 2018, 26-27; Opetushallitus 2016, 22-23.)

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

Itsestä huolehtimiseen ja arjen taitoihin nähdään kuuluvan mm. fyysiseen hyvinvointiin ja terveyteen liittyvä osaaminen ja tieto, kuten turvalliset toimintatavat, ravitsemus, liikkuminen sekä toisten ihmisten kohtaaminen ja vuorovaikutus. Varhaiskasvatuksessa harjoitellaan itsestä huolehtimista ja arjen taitoja ja keskustellaan hyvinvointiin ja terveyteen liittyvistä aiheista mm. riittävästä levosta ja terveellisestä ravinnosta, sekä niiden merkityksestä. Lapsia kannustetaan huolehtimaan tavaroistaan ja toimimaan turvallisella tavalla niin päiväkodin toimintaympäristöissä kuin kotona. Lapsia tuetaan asteittaiseen ja ikätasoiseen itsenäisyyteen ja omatoimisuuteen mm. pukeutumisessa, syömisessä sekä henkilökohtaisesta hygieniasta huolehtimisessa. Lapsia tulisi kuitenkin kannustaa pyytämään tarvittaessa apua aikuisilta. Oleellista on tukea lasta ja herättää hänessä usko omaan osaamiseen ja taitoihin. (Ahonen 2017, 5; Kola-Torvinen 2017, 14; Opetushallitus 2016, 23.)

Itsestä huolehtimiseen ja arjen taitoihin liittyvät myös tunne- ja turvataitokasvatus. Tavoitteisiin kuuluu tunteiden tunnistamisen ja nimeämisen taitojen harjoittaminen ja sen myötä myös tunteiden säätelytaidon vahvistaminen. (Opetushallitus 2016, 23.) Tunne- ja turvataitojen harjoittamisen tavoitteena on vahvistaa lapsen itsetuntemusta ja itseluottamusta sekä auttaa lasta tunnistamaan uhkaavia tilanteita ja opettaa toimimaan tällaisissa tilanteissa oikein ja itseään suojellen. Turvataitojen opettelulla pyritään vähentämään väkivallan, häirinnän tai kaltoinkohtelun uhriksi joutumisen riskiä ja lisäämään turvallisuuden tunnetta. Turvallisuuden tunteen rakentumisessa oleellista on kokemus asioiden ennakoitavuudesta ja mahdollisuudesta vaikuttaa tapahtumien kulkuun omalla toiminnalla. (Lajunen ym. 2015, 11-13.)

Monilukutaito ja tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

Ympäröivästä maailmasta saamamme viestit ovat yhä monimuotoisempia teknologian kehityksessä ja laajentuessa useammille elämän osa-alueille. Monilukutaito tarkoittaa kykyä tuottaa ja tulkita näitä mm. puhuttuja, kirjoitettuja, audiovisuaalisia ja digitaalisia viestejä. Erilaiset lukutaidot, kuten numeerinen lukutaito, perus-, media- ja kuvanlukutaidot, sisältyvät monilukutaitoon keskeisesti. Tieto- ja viestintäteknologista osaamista on erilaisten laitteiden, sovelusten ja sisältöjen tuottamisen ymmärtäminen ja hallitseminen. (Opetushallitus 2016, 23-24.)

Monilukutaito ja tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen ovat keskeisiä kasvatuksellisen ja koulutuksellisen tasa-arvon edistämiseksi, sillä niiden hallitsemista tarvitaan yhä enenevässä

määrin arjen ja vuorovaikutuksen lisäksi aktiivisessa yhteiskunnallisessa osallistumisessa. Varhaiskasvatuksen roolina on valtakunnallisesti yhdenvertaisten ja laadukkaiden lähtökohtien tarjoaminen tällä laaja-alaisen osaamisen osa-alueella. (em.) Monilukutaito ja tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen muovaa myös lapsen identiteettiä kyvykkäänä teknologisenä toimijana (Turja 2012, 200).

Lasten osaamisen kehittämiseksi tällä osa-alueella tulee varhaiskasvatuksessa kiinnittää huomiota mm. monipuolisiin oppimisympäristöihin ja aikuisten myönteiseen esimerkkiin tieto- ja viestintäteknologiaan suhtautuessa. Tieto- ja viestintäteknologiaa voidaan hyödyntää ja ottaa osaksi toimintaa digitaalisessa dokumentoinnissa, leikeissä, loruissa ja tarinoissa, sitä voidaan tutkia ja havainnoida, tuottaa ja valmistaa tai sillä voidaan taiteilla. (Opetushallitus 2016, 23-24; Turja 2012, 203.)

Asioiden, ilmiöiden ja median sisältöjen ihmettely, tutkiminen ja nimeäminen yhdessä lasten kanssa vahvistaa monilukutaitoa ja tieto- ja viestintäteknologista osaamista. Lasten kanssa tutustutaan ja perehdytään lapsille soveltuvaan kulttuuriin sekä monipuolisiin tekstiympäristöihin ja viesteihin. Lapsia rohkaistaan ja heille annetaan mahdollisuuksia tuottaa sisältöä erilaisin keinoin. (Mertala & Salomaa 2017, 21-22; Opetushallitus 2016, 23-24.)

Osallistuminen ja vaikuttaminen

Jokaiselle lapselle tarjotaan mahdollisuuksia ja kokemuksia osallistumisesta ja vaikuttamisesta. Nämä kokemukset tukevat lasten identiteettiä aktiivisina toimi-joina, tukevat heitä oma-aloitteisuuteen ja kehittävät heidän sosiaalisia taitojaan ryhmässä ja yhteisössä toimimiseen. Kyky ilmaista omia mielipiteitä, ajatella kriittisesti ja toimia oma-aloitteisesti on tärkeää demokraattisen yhteiskunnan aktiiviselle kansalaiselle. Näiden taitojen harjoitteluun täytyy lapsille tarjota mahdollisuus jo varhaiskasvatuksessa. (Opetushallitus 2016, 24; Roos 2017, 23-24.)

On tärkeää miettiä, miksi ja mihin ohjattuun ja ennalta suunniteltuun toimintaan lasten on osallistuttava. Laadukkaassa varhaiskasvatuksessa on riittävästi aikaa niin lasten vapaalle leikille kuin monipuoliselle ja tavoitteelliselle pedagogiselle toiminnalle. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa korostetaan lasten mahdollisuuksia ja oikeutta osallistua ja vaikuttaa varhaiskasvatuksen toiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin. Lasten mielenkiinnonkohteista kumpuava toiminta innostaa ja kiehtoo lapsia. Uusien haasteiden päihittäminen ja toimintaan sitoutuminen kehittävät lapsen identiteettiä kykenevänä ja antavat tärkeitä elämäntaitoja. (Kalliala 2012, 204; Opetushallitus 2016, 24; Roos 2017, 24.)

Osallistumiseen ja vaikuttamiseen liittyy myös osallisuuden käsite. Osallisuus on lapselle kokemus siitä, että hänen mielipiteensä ja ominaisuutensa todella otetaan huomioon, ja hänellä

on mahdollisuus vaikuttamiseen. Leikeissä ja muussa toiminnassa tasavertaisesti ja omien kykyjen mukaan toimiminen luovat osallisuuden kokemuksia. Esimerkiksi riehakas tai hillitympi esiintyminen tai muiden havainnoiminen voivat kaikki luoda osallisuuden kokemuksia. On tärkeää ymmärtää, että kyse ei ole lasten jokaisen päähänpiston toteuttamisesta ja toiminnan suunnittelemisen vastuun siirtymisestä aikuisilta lapsille, vaan lasten kokonaisvaltaisesta osallistamisesta toimintaan. (Roos 2017, 23-24.)

3 Tutkimuksen toteutus

3.1 Tutkimusprosessin eteneminen ja tutkimuskysymykset

Laaja-alainen osaaminen varhaiskasvatuksessa tutkimuksen aiheena nousi Espoon varhaiskasvatuksen asiantuntijoilta keväällä 2018. Aihe koettiin ajankohtaiseksi ja mielenkiintoiseksi, sillä Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet olivat uudistuneet syksyllä 2016 ja tuoneet laaja-alaisen osaamisen termin ja näkökulman uutena varhaiskasvatukseen. Opinnäytetyön tutkimuskysymyksiksi tarkentuivat, kuinka lasten laaja-alaisen osaamisen kehittymistä varhaiskasvatuksessa tuetaan ja miten Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden asettamat tavoitteet laaja-alaiselle osaamiselle toteutuvat Espoon suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa.

Tarkoituksena oli tutkia, miten lasten laaja-alaista osaamista tuetaan varhaiskasvatuksessa selvittämällä varhaiskasvatuksen opettajien näkemyksiä aiheeseen. Tutkimusmenetelmäksi valittiin teemahaastattelu, sillä haastatteluilla uskottiin saatavan varhaiskasvatuksen opettajien äänen parhaalla mahdollisella tavalla esiin. Tulosten analysoimiseksi päätettiin käyttää teoriaohjaavaa sisällönanalyysiä.

Opinnäytetyölle haettiin tutkimusluvut alkusyksyllä 2018. Tämän jälkeen etsittiin tutkimukseen haastateltavat varhaiskasvatuksen opettajat lähettämällä sähköpostia espoolaisten päiväkotien johtajille. Tarkoituksena oli haastatella 5-10 varhaiskasvatuksen opettajaa. Pienemmän otannan koettiin mahdollisesti heikentävän tutkimuksen luotettavuutta, mutta suuremmalle otannalle ei nähty vahvoja perusteluja. Riittävän laaja ja yhtenäinen aineisto luotettiin saatavan 5-10 haastattelusta.

Haastattelurunko laadittiin opinnäytetyön tietoperustaan pohjautuen. Haastattelun teemoina päädyttiin käyttämään Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määriteltyjä laaja-alaisen osaamisen osa-alueita. Haastattelurungon muokkaamiseksi saatiin palautetta tutkimusmenetelmiin paneutuvasta työpajasta koululta. Lisäksi palautetta haastattelurungosta pyydettiin varhaiskasvatukseen perehtyneiltä opiskelutovereilta. Nämä palautteet huomioon ottaen haastattelurunko viimeisteltiin. Lopullinen haastattelurunko on opinnäytetyössä liitteenä (Liite 2).

Opinnäytetyön osallistumisesta kiinnostuneisiin varhaiskasvatuksen opettajiin oltiin yhteydessä puhelimitse tai sähköpostitse. Seitsemään eri päiväkotiin sovittiin yhdeksän haastattelua viikoille 44-47. Haastatteluille varattiin tunti aikaa, mutta haastattelut päättyivät keskimäärin 30-45 minuuttia. Kaksi haastatteluista peruuntui, eikä uusien haastatteluajkojen sopiminen onnistunut kiireellisten aikataulujen vuoksi. Vaikka haastattelujen peruuntuminen oli valitettavaa, oltiin saadun aineiston laajuuteen tyytyväisiä.

Haastattelut aloitettiin esittäytymällä sekä kertaamalla opinnäytetyön aihe ja haastattelun käyttötarkoitus. Haastateltaville kerrottiin, että haastattelut äänitetään ja äänitteet hävitetään asianmukaisesti litteroinnin jälkeen. Haastattelut litteroitiin mahdollisimman pian haastattelutilanteiden jälkeen.

Haastattelujen sisältö analysoitiin teoriaohjaavaa sisällönanalyysiä käyttäen. Tuloksia peilattiin ja verrattiin Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden asettamiin sisältöihin ja tavoitteisiin.

3.2 Tutkimusote

Opinnäytetyön tutkimusotteena oli laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus. Laadullisella tutkimuksella pyritään ymmärtämään tutkimuksen kohteena olevaa ilmiötä syvällisellä tasolla. Tämän vuoksi tutkimuskohteiden määrä on usein pienempi kuin määrällisessä eli kvantitatiivisessa tutkimuksessa, jopa vain yksi. Hammersleyn esittelemässä Sandelowskin (2004, 893) määritelmässä laadullisella tutkimuksella pyritään saamaan selville, kuinka ihmiset ymmärtävät, kokevat ja tulkitsevat sosiaalista maailmaa. (Hammersley 2012, 1, 13-14; Kananen 2017, 35-36.)

Laadullinen tutkimus on joustavaa ja induktiivista. Tutkimuksen pohjana on teoreettinen viitekehys, joka voi tutkimuksen edetessä tarkentua ja rajautua uudelleen. Laadullisella tutkimuksella pyritään tuottamaan selityksiä ja kuvauksia ilmiöistä, joita ei entuudestaan tunneta kovin hyvin, ennemmin kuin täyttämään tutkimuksen alussa asetettuja hypoteeseja. Tutkimuksen tarkoituksena ei niinkään ole tutkimusasetelman toteennäyttäminen, vaan aiheen alkuperäistä syvempi ymmärrys. (Alasuutari 1999, 269; Hammersley 2012, 12.)

Tutkimusmenetelmät ovat melko jäsentymättömiä ja joustavia, ja niitä hyödynnetään mahdollisimman luonnollisissa ympäristöissä laboratorioden ja kyselylomakkeiden tuomaan yhdenmukaisuuteen ja kliinisyyteen pyrkimättä. Tutkimusaineistoa kerätään laajasti, oli kyse sitten havainnoinnista, haastattelusta tai erilaisten dokumenttien hyödyntämisestä. Tutkijan rooli laadullisessa tutkimuksessa on olla ulkopuolisenä osallistujana, määrällisen tutkimuksen ulkopuolisen havainnoijan roolin sijaan (Kananen 2017, 41). Tutkija kirjaa ylös kattavasti kaiken havaitsemansa ja antaa haastateltavan puhua melko vapaasti, vaikka kerättävä aineisto ei

ensivaikutelmaltaan olisi merkityksellistä tutkimuskysymykselle. Haastattelutilanteissa tutkimuskysymys on kuitenkin aina läsnä, ja tutkija pyytää tarkennuksia, esimerkkejä ja yksityiskohtia, sekä ohjaa haastattelua haluamaansa suuntaan. (Hammersley 2012, 12-13.)

Laadullisessa tutkimuksessa tulee ottaa huomioon tutkijan subjektiivisten kokemusten vaikutus niin itse tutkimuksen kuin aineiston analysoinnin aikana. Tämä saattaa tarjota onnistuneita oivalluksia ja näkemyksiä, mutta myös virheellisiä. Vastapainoksi kuitenkin laadullisessa tutkimuksessa tutkimuskohteille sallitaan enemmän vapautta kuvailla kokemuksiaan, mielipiteitään ja toimintaansa tutkimusmenetelmien joustavuuden vuoksi. (Hammersley 2012, 12-13.)

3.2.1 Teemahaastattelu

Teemahaastattelu on paljon käytetty menetelmä laadullisessa tutkimuksessa. Se on eräs sovellutus puolistrukturoidusta haastattelusta, jota käytetään usein tutkimaan ilmiötä, joista ei ole vielä paljon tutkimustietoa. Teemahaastattelu menetelmänä vaatii tutkijalta hyvää aiheeseen perehtymistä ja haastateltavien tarkkaa valikoimista ja rajaamista tutkimuksen tavoitteiden mukaisesti. Teemahaastattelussa on nimensä mukaisesti ennalta määritettyjä aihepiirejä eli teemoja ja niiden sisältämiä haastattelukysymyksiä haastattelijan eli tutkijan ”muistilistaksi”. Tutkija ei esitä haastateltaville valmiita vastausvaihtoehtoja, vaan haastattelukysymykset ovat avoimia ja haastateltavat vastaavat omin sanoin. Haastattelussa voidaan edetä järjestelmällisesti, tai tutkija voi joustaa teemojen järjestyksestä. Kaikkien haastateltavien kanssa kuitenkin käydään kaikki teemat läpi, mutta teemoihin syventyminen saattaa vaihdella haastattelusta riippuen. (Eskola & Vastamäki 2007, 25-27; Näpärä 2017.)

Tutkijan perehtyminen aiheeseen on tärkeää teemoja valikoidessa ja määrittäessä. Teemahaastattelun runkoa suunniteltaessa on tutkijan hyvä käyttää intuitiota ja luovuutta, mutta pelkästään tällaisen ideoinnin pohjalta luotu runko on vaillinainen, epäjärjestelmällinen ja tuottaa hankalasti analysoitavaa tutkimusaineistoa, sillä teemat eivät välttämättä pohjaudu teoriaan. Intuition ja luovuuden lisäksi tutkijan tulee hyödyntää aiempaa tutkimustietoa ja kirjallisuutta aiheesta sekä aiheeseen liittyviä teorioita. Teemojen valinnan taustalla tutkijan täytyy pitää tutkimusongelma ja -kysymys, jotka sitovat teemat ja erilaiset kysymykset kokonaisuudeksi. (Eskola & Vastamäki 2007, 34.)

Eskola ja Vastamäki (2007, 36-37) kehottavat muodostamaan teemahaastattelun rungon teemat kolmeen tasoon. Ensimmäiset tasot muodostuvat laajoista teemoista ja aihepiireistä, joista tutkija haluaa keskustella. Toisella tasolla ovat tarkentavat haastattelukysymykset, jotka jakavat laajemmat teemat helpommin käsiteltäviksi niin haastattelijalle, kuin haastateltavalle. Kolmannella tasolla ovat tutkijan viimeiset oljenkorret haastavien haastateltavien kohdalle. Ne ovat yksityiskohtaisia ja selkeitä kysymyksiä, joilla niukasti vastaavalta haasta-

teltavalta saatetaan saada vastauksia. On kuitenkin tärkeää myös havaita, milloin haastattelulla ei ole enempää sanottavaa tai mitään mielipidettä teemasta. Haastattelijan inttämisen ja väkisin esitetty liuta kysymyksiä heikentävät haastattelun tavoitteellista keskustelunomaisuutta ja vastavuoroista luottamusta.

3.2.2 Teoriaohjaava sisällönanalyysi

Aineisto analysoitiin teoriaohjaavaa sisällönanalyysiä käyttäen. Teoriaohjaava sisällönanalyysi etenee aineistolähtöisesti, mutta toisin kuin aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä, teoriaohjaavassa sisällönanalyysissä kerätty aineisto liitetään abstrahoinnissa teoriaan. Tällöin teoreettiset käsitteet liitetään aineistosta kerättyihin lainauksiin ja niistä tehtyihin pelkistysiin. (Tuomi & Sarajärvi 2008, 117.) Opinnäytetyön tulosten abstrahoinnissa käytettiin Varhaiskasvatussuunnitelman perusteista nousseita teoreettisia käsitteitä, joita yhdistettiin ja verrattiin kerättyyn aineistoon.

Aineiston keruun ja analysoinnin vuorottelu on laadulliselle tutkimukselle tyypillistä. Tämä johtuu siitä, ettei laadullisessa tutkimuksessa voida etukäteen tarkasti tietää, millaista tietoa tutkimusmenetelmistä saadaan ja tarvitaan. Erilaisista lähteistä saatu aineisto analysoidaan, jonka jälkeen tietoa hankitaan lisää, esimerkiksi haastatteleamalla täysin uutta henkilöä tai haastatteleamalla jotakin jo haastateltua henkilöä uudelleen. (Kananen 2017, 131-132.) On kuitenkin syytä pohtia, kuinka paljon teemarunkoa voi muokata haastattelujen välillä ja prosessin aikana, sekä kuinka se vaikuttaisi aineiston analysointiin (Eskola & Vastamäki 2007, 41). Tutkimuksen aikana haastattelurunkoa ei muokattu, mutta joitakin kysymyksiä muotoiltiin selkeämmiksi.

Haastattelujen sisällönanalyysissä ensimmäinen vaihe on litterointi. Litteroinnissa tulee huomioida analyysimenetelmä, jota aiotaan käyttää, sillä se saattaa vaikuttaa litteroinnin tarkkuuteen. (Eskola & Vastamäki 2007, 41-42; Eskola 2015, 185-186.) Opinnäytetyön tutkimuksen kannalta aineistossa tärkeää oli asiasisältö, eikä niinkään äänenpainot, tauot tms., joten litteroinnissa pyrittiin selkeän kokonaisuuden tuottamiseen myöhemmän analysoinnin helpottamiseksi.

Litteroitu aineisto pelkistetään, eli siitä etsitään tutkimuskysymykselle olennaisia ilmaisuja. Ilmaisut ryhmitellään siten, että samaa ilmiötä kuvaavat pelkistykset muodostavat ryhmiä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 122-124.) Aineiston ryhmittelyssä hyödynnettiin teemoittelua, joka on teemahaastatteluissa usein käytetty analysointimenetelmänä. Teemoittelu tarkoittaa aineiston järjestämistä teemoittain, eli jokaisen haastateltavan vastaukset tiettyyn teemaan kootaan tämän yhteisen teeman alle. Teemoihin jakamisen jälkeen tutkija perehtyy aineistoon ja analysoi sekä tulkitsee vastauksia, kiinnittäen huomiota mielenkiintoisiin ja merkittäviin kohtiin. (Eskola & Vastamäki 2007, 42; Eskola 2015, 194-197.)

Opinnäytetyön aineiston abstrahoinnissa luotiin haastattelujen alkuperäisilmauksista pelkistyksiä, joista johdettiin alaluokkia. Alaluokista muodostettiin yläluokkia, ja lopulta yläluokat yhdistettiin tutkimuksen tietoperustaan luoden teeman yhdistävän luokan. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 132-133.) Saadun aineiston sisältöjä verrattiin Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden teoreettisiin käsitteisiin. Teoriaohjaavan sisällönanalyysin mukaisesti tulosten raportoinnissa nostettiin esiin myös aineistosta nousseita ilmiöitä ja tuloksia, joilla ei ollut tutkimuksen teoriaan pohjaavaa perustaa.

4 Tutkimuksen tulokset

4.1 Ajattelun ja oppimisen taitojen tukeminen

Haastattelun ensimmäisenä teemana oli ajattelu ja oppiminen. Kysyimme haastateltavilta, miten ajattelun ja oppimisen taitoja heidän ryhmänsä toiminnassa tuetaan. Analyysin perusteella voidaan sanoa, että ajattelun ja oppimisen taitoja tuetaan sekä niitä monipuolisesti edistävällä toiminnalla, että luomalla oppimiselle suotuisat olosuhteet. Ajattelun ja oppimisen kehittymistä edistävää toimintaa on vastausten perusteella muun muassa ajattelun, toiminnan ja oppimisen sanottaminen ja mallintaminen.

“Ajattelun suhteen tulee mieleen, et “hei, täs tilanteessa sä voit ajatella näin, tai sit sä voisit ajatella näin”. Et pitäähän mun jollain tavalla sitä ajateluakin mallintaa ja sanottaa.”

“No varmaan siten, että me paljon täällä sanotetaan sitä arkea ja tekemistä.”

“Mallinnetaan ja sanotetaan sitä ajattelua ja oppimista lapselle ääneen, et “hei, huomasiit sä, sä oot harjotellu tätä asiaa tosi monta kertaa ja nyt sä osaat tän”.”

Ajattelun ja oppimisen kehittymistä edistävää toimintaa on haastateltavien mukaan myös leikin kautta oppiminen sekä yhdessä tutkiminen ja pohtiminen. Tärkeäksi koettiin kasvattajan sensitiivisyys lapsen aloitteille sekä lapsen tukeminen omatoimiseen ajatteluun.

“Että se on tärkeätä tietysti myös tää leikki, sen kautta oppii.”

“Se, että sit tutkitaan niit asioita yhdessä ja ihmetellään ja annetaan ihan sitä tietookin ja kokeillaan ja katsellaan.”

“Et sä oot sensitiivisesti läsnä ja havainnoit ja vastaat sen kysymyksiin, vastaat sen aloitteisiin monipuolisesti.”

“Me ei anneta valmiita vastauksia, et jos joku vaik kysyy pukemistilanteessa, et “hei, mitä mä laitan päälle”, nii sit me yhdessä pohditaan.”

Vastausten perusteella tärkeäksi koettiin lasten yksilöllisten piirteiden huomioiminen oppimistilanteissa ja niiden suunnittelussa. Oppimistilanteita tulisi vastausten mukaan suunnitella lasten mielenkiinnon kohteet, yksilölliset tarpeet sekä kehitystaso huomioiden, ja niiden tulisi olla lapselle sopivalla tavalla haastavia.

“Et niinku tunnet lapset ja tiedät, mitkä on niiden taitotasot, ja näin, niin sitä suunnittelet toimintaa, joka vie tavallaan koko ajan eteenpäin.”

“Jos tarvii jotain lisätukea, niin tietenkä sekin huomioidaan.”

“Katotaan, mistä ne lapset innostuu, ja sitten niinku yhistetään siihen se, mitä me yritetään harjotella.”

“Oppimista tuetaan ehkä sillä, että ne taidot mitä me harjotellaan on sitä ikätasosta. Ja sitä, miten sitä harjotellaan, ni on sen mukaan mikä sitä lasta kiinnostaa.”

Oppimista ja ajattelua tukevaksi tekijäksi koettiin myös oppimiselle suotuisa ilmapiiri. Vastausten mukaan suotuisassa ilmapiirissä lasta kannustetaan yrittämään ja epäonnistumiset hyväksytään. Tärkeäksi koettiin, ettei onnistumisia ja uusia taitoja arvoteta tai lapsia vertailla keskenään. Lisäksi onnistumisen kokemusten koettiin lisäävän lapsen sisäistä motivaatiota oppimiseen. Onnistumisen kokemuksia koettiin syntyvän toiminnan ollessa lapsen oppimisvalmiuksien tasalla, tai kun lapsi yhdessä aikuisen kanssa tekemällä onnistuu.

“Elikkä tavallaan sit se positiivinen kannustaminen, et sit luodaan niitä onnistumisen kokemuksia.”

“Juurikin sitä, että kannustetaan, ja ilmapiiri on sellainen hyvä, että lapsi voi rohkeesti yrityksen ja epäonnistumisen kautta tehdä asioita.”

“Must se ilmapiiri on ehkä siinä se kaikkein tärkein. Et jos pitää olla pelon ilmapiirissä tai semmosen epäonnistumisen pelon ilmapiirissä, ni ei siinä kukaan mitään opi.”

“Ketään ei verrata tietenkä kenenkään, et kaikki niinkun juhliitaan yhtä lailla, jos on oppinu jonku uuden taidon, et voi olla oikeesti ylpeä siitä.”

Taulukko 1 Ajattelun ja oppimisen taitojen tukeminen

Lainaus	Pelkistys	Alaluokka	Yläluokka	Yhdistävä luokka
“Ajattelun suhteen tulee mieleen, et “hei, täs tilanteessa sä voit ajatella näin tai sit sä voisit ajatella näin”. Et pitäähän mun	Ajattelun sanottaminen ja mallintaminen	Sanottaminen ja mallintaminen	Ajattelua ja oppimista edistävä toiminta	Ajattelun ja oppimisen taitojen tukeminen

jollain tavalla sitä ajatteluakin mallintaa ja sanottaa.”				
“No varmaan siten, että me paljon täällä sanotetaan sitä arkea ja tekemistä.”	Toiminnan sanottaminen			
“Mallinnetaan ja sanotetaan sitä ajattelua ja oppimista lapselle ääneen, et “hei, huomasit sä, sä oot harjoteltu tätä asiaa tosi monta kertaa ja nyt sä osaat tän”.”	Oppimisen sanottaminen ja mallintaminen			
“Et sä oot sensitiivisesti läsnä ja havainnoit ja vastaat sen kysymyksiin, vastaat sen aloitteisiin monipuolisesti.”	Kasvattajan sensitiivisyys lapsen aloitteille			
“Se, että sit tutkitaan niit asioita yhdessä ja ihmetellään ja annetaan ihan sitä tietookin ja kokeillaan ja katsellaan.”	Yhdessä tutkiminen ja pohtiminen	Yhdessä tekeminen ja pohtiminen		
“Me ei anneta valmiita vastauksia, et jos joku vaik kysyy puke mistilanteessa, et “hei, mitä mä laitan päälle”, nii sit me yhdessä pohditaan.”	Lapsen tukeminen omatoimiseen ajatteluun			
“Että se on tärkeätä tietysti myö tää leikki, sen kautta oppii.”	Leikki	Leikin kautta oppiminen		
“Katotaan, mistä ne lapset innostuu, ja sitten niinku yhistetään siihen se, mitä me yritetään harjotella.”	Lapsen mielenkiintojen huomioiminen oppimisessa			
“Jos tarvii jotain lisätukea, niin tietenkin sekin huomioidaan.”	Lapsen yksilöllisten tarpeiden huomioiminen	Lapsen yksilöllisten piirteiden huomioiminen oppimistilanteissa		
“Et niinku tunnet lapset ja tiedät, mitkä on niiden taitotasot, ja näin, niin sit sä suunnittelet toimintaa, joka vie tavallaan koko ajan eteenpäin.”	Lähikehityksen vyöhyke			
“Elikkä tavallaan sit se positiivinen kannustaminen, et sit luodaan niitä onnistumisen kokemuksia.”	Positiivinen kannustaminen ja ilmapiiri			
“Juurikin sitä, että kannustetaan, ja ilmapiiri on sellainen hyvä, että lapsi voi rohkeesti yrityksen ja epäonnistumisen kautta tehdä asioita.”	Yrittämiseen kannustava ilmapiiri	Oppimiseen suotuisa ilmapiiri		
“Ketään ei verrata tietenkään kenenkään, et kaikki niinkun juhli taan yhtä lailla, jos on oppin u jonku uuden taidon, et voi olla oikeesti ylpeä siitä.”	Ei vertailla lapsia keskenään			Ajattelua ja oppimista tukevat olosuhteet

4.2 Kulttuurisen osaamisen, vuorovaikutuksen ja ilmaisuuden tukeminen

Haastattelun toisena teemana oli kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisuus. Haastatelluilta kysyttiin, miten lasten kanssa tutustutaan suomalaiseen kulttuuriin ja muihin kulttuureihin. Vastauksista ilmeni, että kulttuurisen osaamisen kehittymisen tukeminen voidaan jakaa suomalaiseen kulttuuriin tutustumiseen sekä monikulttuurisuuteen tutustumiseen ja kulttuurien myönteiseen kohtaamiseen. Suomalaiseen kulttuuriin kerrottiin tutustuttavan erityisesti juhlapäivien kautta, niitä juhlimalla ja niistä keskustelemalla.

“Perinteiset kalenterin mukaan olevat juhlapäivät aina joko juhlitaan tai keskustellaan, tai sitten kirjan tai jonkun muun kautta.”

“No paljon suomalaiseen kulttuuriin tietysti juhlapäivien kautta. Jos on vaikka Aleksis Kiven päivä ni ei välttämättä Aleksis Kivistä puhuta, mutta otetaan ehkä niinku suomalaisen kirjallisuuden ja lukemisen, eli luetaan sinä päivänä vaikka lapselle, eli hyvin silleen ruohonjuuritasolla.”

“Mutta mun mielestä tosi paljon näitä suomalaisia juhlia ja suomalaisia perinteitä niinku tääl on, koko talo juhlii juhannusta ja yritetään tehdä yhteisöllisiä tapahtumia aina silloin kun on joku semmonen.”

Kulttuurisen osaamisen kehittymistä tuetaan joidenkin vastausten mukaan myös suomalaiseen taiteeseen tutustumalla.

“Meil on nyt siin digitaalisessa oppimisympäristössä taidehistoriaa, niin sit me käytiin suomalaisia taitelijoita läpi ja et mitä mieltä lapset ovat, mitä tunteita heillä heräs siinä.”

“Teatteriesityksiiki ollaan käyty katsomassa.”

Vastauksista nousi esille, että monikulttuurisuuteen tutustutaan erityisesti ryhmien eri kieli- ja kulttuuritaustaisten lasten kautta. Kulttuurien juhlakalenteria (Kuva 3) seurataan ja sen mukaisia juhlapäiviä vietetään tai niistä keskustellaan lasten kanssa. Lasten aloitteisiin vastataan ja heille annetaan mahdollisuus esitellä omaa kulttuuriaan. Erlaisuudesta ja kulttuurien eroavaisuuksista keskustellaan.

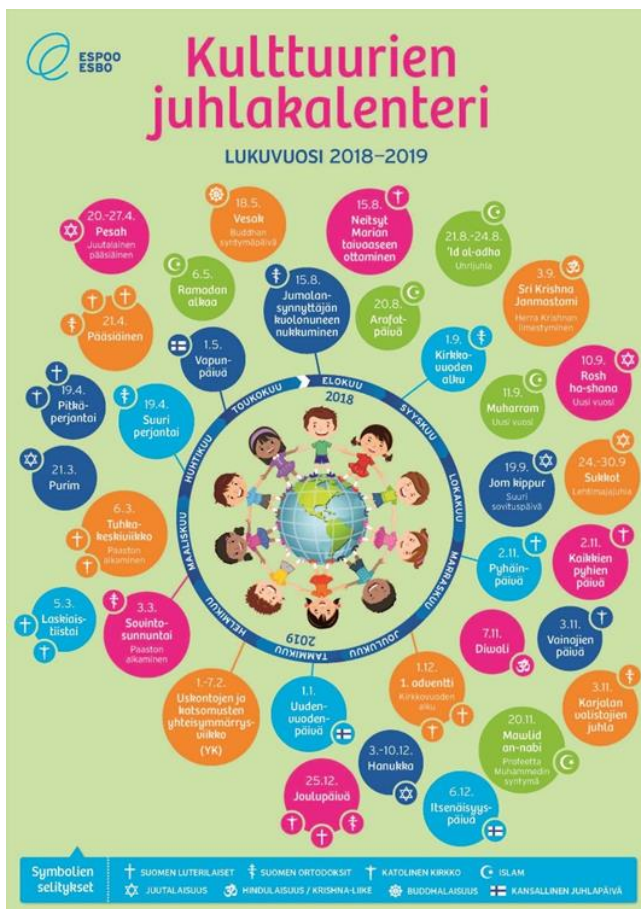
“Tuolla pientenkin ryhmässä oli Diwali-juhla, ja sitten meillä isoilla siitä keskusteltiin, että kun pienillä on tällöinen juhla ja miksi he ovat sitä viettäneet.”

“Me ei olla nyt vielä nostettu mitään Id-juhlia ja muita sieltä, mut kun on ryhmässä sellasia lapsia, jotka juhlii ehkä sitä ja he kertoo, et heil on tulossa tällänen juhla ni sit me tartutaan siinä hetkessä siihen keskusteluun et ”okei hei kerrotsä miten te juhlitte sitä?” ja ”mitä te teette?””

“Perhekuulttuureja me ollaan sillä tavalla, et meil on semmonen Mauri-karhu, joka kiertää kotona ja sil on reissuvihko mukana, mihin on saanut esitellä omaa perhekuulttuuriaan ja sit ollaan ryhmässä käyty läpi, et minkälaista kenkin kotona on ja mitä juhlia siellä juhlitaan ja minkälaista vaikka ruokaa siellä syödään.”

“Sit meil kansainvälisyyspäivänä oli tämmönen näyttely niistä maista, mistä meidän talossa on lapsia. Nii oli kuvia ja tavaroita niistä maista, et vanhemmat sai tuoda niitä, ja sitten ne aika ylpeenäkin jotkut lapset esitteli niitä.”

“Yks päivä me katottiin, minkä värisiä kaikkien hiukset ja ihot on. Että mites se on, kellä on ruskein? Mä olin tullu etelästä ja mulla oli kaikista ruskein iho siinä vaiheessa, mutta ei mulla oikeesti. Sitte puhuttiin siitä. ”

Kuva 3 Kulttuurien juhlakalenteri

Myös erilaisiin ruokakulttuureihin tutustutaan ja vieraita kieliä havainnoidaan lasten kanssa. Vieraita kieliä kuullaan päiväkodissa ja niihin tutustutaan niin puheena, tekstinä kuin vieras-kielisenä musiikinakin.

“Niin sit me ollaan maisteltu ruokia, erilaisia ruokia, ja sit me on laulettu aina syntymäpäiväks me lauletaan mahdollisimman monella kielellä.”

“Meillä kuulee erilaisia kieliä ja puhutaan esim. siitä, et on olemassa erilaisia kieliä, ja joku osaa suomea ja joku harjottelee suomea, mut sitten joku toinen osaa toista kieltä tosi hyvin ja me ei osata välttämättä sitä.”

“Joskus me ollaan lainattu myös eri kielisii kirjoja, vaikka mä en osaa niitä lukee ni sit nähdään et on erilaisii kirjaimii ja tyylejä ja näin pois päin.”

“Meil on erilaisii musiikkeja, esim. unimusiikkia, mis lauletaan eri kielillä, vaikka sudaniks tai muuta.”

Taulukko 2 Kulttuurisen osaamisen tukeminen

Lainaus	Pelkistys	Alaluokka	Yläluokka	Yhdistävä luokka
“Perinteiset kalenterin mukaan olevat juhlapäivät aina joko juhlitaan tai keskustellaan, tai sitten kirjan tai jonkun muun kautta.”	Suomalaisen kulttuurin mukaisten perinnejuhlien huomioiminen	Suomalaisten juhlien ja perinteiden viettäminen	Suomalaiseen kulttuuriin tutustuminen	Kulttuurisen osaamisen tukeminen
“Meil on toi Arkki, missä käydään joulukirkot ja pääsiäiskirkot ja tämmöset.”	Luterilainen katsomuskasvatus			
“Meil on nyt siin Pikkulissa taidehistoriaa, niin sit me käytiin suomalaisia taitelijoita läpi.”	Suomalaisesta taidehistoriasta keskusteleminen	Suomalaiseen taidekulttuuriin tutustuminen		
“Teatteriesityksiiki ollaan käyty katsomassa.”	Suomalaiseen taidekulttuuriin tutustuminen			
“Perhekulttuureja me ollaan sillä tavalla, et meil on semmonen Mauri-karhu, joka kiertää kotona ja sil on reissuvihko mukana, mihin on saanut esitellä omaa perhekulttuuriaan.”	Erilaisiin tapoihin tutustuminen Perhekulttuuri	Ryhmän lasten kulttuureihin tutustuminen	Monikulttuurisuuteen tutustuminen ja myönteinen kohtaaminen	
“Jokaisen ryhmän edessä on sen maan lippu, mistä lapsia on, ja sillä kielellä “tervetuloa”.”	Ryhmän kansainvälisyyden näkymien			

“Yks päivä me katottiin, minkä värisiä kaikkien hiukset ja ihot on.”	Etnisyyden havainnoiminen	Erilaisuudesta keskusteleminen		
“Ruokailuaika on semmoista päivittäistä, missä näkyy se kulttuuri, että kuka ei syö sianlihaa ja kuka syö kasvisruokaa tai mitä tahansa.”	Erilaisten ruokakulttuurien näkymien arjessa	Erilaisiin ruokakulttuureihin tutustuminen		
“Sit me ollaan maisteltu erilaisia ruokia.”	Erilaisiin ruokakulttuureihin tutustuminen			
“Tuolla pientenkin ryhmässä oli Diwali-juhla, ja sitten meillä isoilla siitä keskusteltiin, että kun pienillä on tällainen juhla ja miksi he ovat sitä viettäneet.”	Muiden kulttuurien juhlien juhliminen ja niistä keskusteleminen	Vieraiden kulttuurien juhliin ja perinteisiin tutustuminen		
“Meil on erilaisii musiikkeja, esim. unimusiikkia, mis lauletaan eri kielillä, vaikka sudaniks tai muuta.”	Vieraiden kielten kuuleminen	Vieraisiin kieliin tutustuminen		
“Meillä kuulee erilaisia kieliä ja puhutaan esim. siitä, et on olemassa erilaisia kieliä, ja joku osaa suomea ja joku harjoittelee suomea, mut sitten joku toinen osaa toista kieltä tosi hyvin ja me ei osata välttämättä sitä.”	Vieraista kielistä keskusteleminen			
“Joskus me ollaan lainattu myös eri kielisii kirjoja, vaikka mä en osaa niitä lukee ni sit nähdään et on erilaisii kirjaimii ja tyylejä ja näin pois päin.”	Vieraisiin kieliin tutustuminen			

Vuorovaikutustaitoja harjoitellaan aikuisen ja lapsen välisellä kommunikaatiolla, jossa lapsi oppii keskustelutaitoja, esimerkiksi keskustelun vastavuoroisuutta, oman vuoron odottamista ja kuuntelutaitoa. Lisäksi aikuinen mallintaa ja sanottaa hyviä tapoja ja sosiaalisesti hyväksyttävää käytöstä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa ja tukee näin lasten välistä vuorovaikutusta.

“Ja sit ruokapöytäkeskustelut on aika tärkeitä meidän ryhmässä. He saavat kertoa, mitä ovat tehneet, ja oppivat myös sitä kuuntelemista ja odottamista.”

“Toki me täällä joka päivä ilman kuvia ja kuvien avulla kommunikoidaan tosi paljon.”

“Viikoittain leikitään pienryhmissä ja mukana on aikuinen, joka tukee niitä leikissä olemaan ystäviä keskenään ja kuinka keskustellaan ja neuvotellaan asioista, ja jos tulee riitaa, niin mitä tehdään.”

“Se on tärkeä, et lapset oppii pyytämään anteeksi, ja opitaan, että toisia ei saa satuttaa, ja siitä kyllä puhutaan sitten.”

“Ihan niitä perusasioita käydään läpi, kun tulet aamulla, “huomenta”, sinä vastaat, “huomenta”.”

Vuorovaikutustaitoja harjoitellaan myös kuvien ja opetusvälineiden, kuten erilaisten korttien tai mittaristojen avulla.

“Meil on semmonen lajittelutaulu, missä me aina tietyin väliajoin lajitellaan hyviä ja huonoja tapoja toimia kaverin kanssa.”

“Meil on semmoset syy-seuraus-kortit, että jos kiusaat tai puhut rumasti ja määräilet, nii kaverille tulee paha mieli, ja et sit sillä tavalla käydään niitä läpi.”

Haastateltavat kertoivat lapsia tuettavan mielipiteen ilmaisemiseen ja itseilmaisuuksiin luomalla lapselle mahdollisuuksia mielipiteen esittämiseen. Lisäksi ilmaisuun koettiin kuuluvan myös luova toiminta ja leikki itseilmaisun keinona, ja niille pyrittiinkin tarjoamaan mahdollisimman paljon aikaa ja tilaisuuksia. Osallisuuden ja itseilmaisun nähtiin myös linkittyvän toisiinsa ja lasten mahdollisuus vaikuttaa toiminnan suunnitteluun koettiin yhdeksi ilmaisun muodoista. Ilmaisua tuettiin vastausten mukaan myös kielen kehityksen tuella.

“Itseilmaisua tuetaan sillai, et annetaan kaikille mahdollisuus omaan mielipiteeseen.”

“Jotta lapset pääsee itse ilmasee itseään, niin myöskin mejän pitää itte miettiä, et me luodaan niitä mahdollisuuksia.”

“Sitten ilmaisutaidosta, kaikkea mahdollista, mitä kädentaitoa, draamaa, satuja ja meil on paljon noit roolileikkipukuja.”

“Leikkikin on tietyllä tavalla itseilmaisua, niin sekin on meillä mahdollista koko ajan.”

“Me pidetään semmosia tuumaustuokiota, 10 minuuttia per lapsi, hänellä on siinä aikaa kertoa mietteistä päiväkodissa, että mitä haluaisi täällä tehdä ja mikä on ollut kivaa ja mitä haluaa lisää. Mut aika paljon me niinku toteutetaan lasten ideoita, musta ne on aina maailman parhaita.”

“Meil on oma Roihuset-porukka, missä me käydään sanastoa läpi, että pystyy muodostaa lauseita, ja näin.”

Taulukko 3 Vuorovaikutus- ja ilmaisutaitojen tukeminen

Lainaus	Pelkistys	Alaluokka	Yläluokka	Yhdistävä luokka
“Ja sit ruokapöytä-keskustelut on aika tärkeitä meidän ryhmässä. He saavat kertoa, mitä ovat tehneet, ja oppivat myös sitä kuuntelemista ja odottamista.”	Ruokapöytä-keskustelut osana vuorovaikutustaitojen harjoittelemista	Vuorovaikutustaitojen tukeminen keskustelemalla	Vuorovaikutustaitojen harjoittaminen	Vuorovaikutus- ja ilmaisutaitojen tukeminen
“Toki me täällä joka päivä ilman kuvia ja kuvien avulla kommunikoidaan tosi paljon.”	Lasten kanssa kommunikointi erilaisin keinoin			
“Viikoittain leikitään pienryhmissä ja mukana on aikuinen, joka tukee niitä leikissä olemaan ystäviä keskenään ja kuinka keskustellaan ja neuvotellaan asioista, ja jos tulee riitaa, niin mitä tehdään.”	Aikuinen tukee leikin aikana vuorovaikutusta	Lasten välisen vuorovaikutuksen tukeminen leikissä	Kaveritaitojen opettaminen	
“Meil on semmonen lajittelu-taulu, missä me aina tietyin väliajoin lajitellaan hyviä ja huonoja tapoja toimia kaverin kanssa.”	Kuvien käyttö opetusvälineenä	Sosiaalisten taitojen opettaminen kuvien ja opetusvälineiden avulla		
“Meil on semmoset syy-seurauskortit, että jos kiusaat tai puhut rumasti ja määräilet, nii kaverille tulee paha mieli, ja et sit sillä tavalla käydään niit läpi.”	Kaveritaitojen opettelu syy-seurauskorttien avulla			
“Se on tärkeä, et lapset oppii pyytämään anteeksi, ja opitaan, että toisia ei saa satuttaa, ja siitä kyllä puhutaan sitten.”	Anteeksi pyytämisen opettaminen	Hyvien tapojen opettaminen		
“Ihan niitä perusasioita käydään läpi, kun tulet aamulla, “huomenta”, sinä vastaat, “huomenta”.”	Hyvien tapojen opettelu			
“Itseilmaisua tuetaan sillai, et annetaan kaikille mahdollisuus omaan mielipiteeseen.”	Oman mielipiteen ilmaisun mahdollistaminen	Tukeminen mielipiteen ilmaisemiseen ja itseilmaisuuksiin	Itseilmaisun tukeminen	
“Jotta lapset pääsee itse ilmasee itseään, niin myöskin meidän pitää itte miettiä, et me luodaan niit mahdollisuuksia.”	Aikuinen luo lapsille mahdollisuuksia itseilmaisuuksiin			
“Sitten ilmaisutaidosta, kaikkea mahdollista, mitä kädentaitoa, draamaa, satuja ja meil on paljon noit roolileikkipukuja.”	Luovan itseilmaisun mahdollistaminen	Itseilmaisun mahdollistaminen leikin ja luovan toiminnan kautta		
“Leikkikin on tietyllä tavalla itseilmaisua, niin sekin on meillä mahdollista koko ajan.”	Leikki itseilmaisun keinona			
“Meil on oma Roihuset-porukka, missä me käydään sanastoa läpi, että pystyy muodostaa lauseita, ja näin.”	Kielen kehityksen tukeminen opetusvälineiden avulla	Kielen kehityksen tukeminen	Kommunikaation tukeminen	

4.3 Itsestä huolehtimisen ja arjen taitojen tukeminen

Haastattelun kolmas teema oli lasten itsestä huolehtimisen ja arjen taitojen tukeminen. Analyysin mukaan näitä taitoja tuetaan rohkaisemalla lapsia omatoimisuuteen ja itsenäisyyteen, harjoittelemalla arjessa vaadittavia taitoja sekä turvataitoja opettamalla. Haastateltavilta kysyttiin, miten lapsia tuetaan omatoimisuuteen. Vastauksissa nousi ilmi vahvasti se, että ai-kuinen antaa lapsen tehdä mahdollisimman paljon itse, mutta on tilanteissa lapsen saatavilla ja auttaa tarvittaessa. Myös omaan ajatteluun kannustetaan eikä vastauksia anneta lapselle valmiina. Omatoimisuudesta ja yrittämisestä palkitseminen nousi myös vastauksissa tärkeäksi elementiksi lasten itsenäisyyden ja yritteliäisyyden tukemiseksi.

“Kannustetaan lapsia omaan ajatteluun, ja jos näyttää, et se ei etene, niin kerrotaan se ensimmäinen ohje ja katsotaan, lähteekö se sillain.”

“Et me ei pueta puolesta, mut ollaan siinä läsnä kyllä, jos tarvii apua.”

“Mis epäonnistuu tai tavallaan menee pieleen, niin sit vaan mennään auttamaan mukaan. Et ei sellaseen ’ei, ei’ -linjaan sais hirveesti mennä.”

“Me kiinnitetään huomioo niinku siihen onnistumiseen ja sit vasta, kun huutaminen loppuu, niin sit mennään heti, et “kato, nythän se menee noin nopeesti päälle, kun et keskity siihen huutamiseen”.”

“Meillä on pukemisessa nyt semmonen helmipurkki, mihin saa laittaa aina tietyn määrän helmiä riippuen siitä, kuinka reippaasti on pukenut.”

Vastauksissa itsenäisyyden ja omatoimisuuden tukemiseen liittyen ilmaistiin myös lasten yksilöllisten tarpeiden ja osaamisen huomioiminen. Näihin vaikuttivat ikä- ja kehitystaso sekä toimintakyky. Nämä pyritään huomioimaan myös toiminnan ja arjen struktuurien suunnittelussa.

“Paljon saa tehdä ite riippuen ikätasosta.”

“Yksilötasolla mietitään, et missä vaiheessa lapsen ois hyvä tulla eteiseen, jotta hän pystyis harjoittelee niitä arjen taitoja, ja mikä palvelee hänen yksilöllisiä tarpeita.”

“Jos lapsella on keskittymisvaikeuksia, esim. pukemisessa, niin pyritään siihen, että saadaan lapselle mahdollisimman rauhallinen paikka.”

“Otetaan vaikka jotain kelloa käyttöön, joka auttais häntä niinku fokuoimaan siihen omaan hommaansa.”

Arjen taitoja harjoitellaan konkreettisesti erityisesti toistuvissa siirtymätilanteissa, kuten ulkoilua edeltävässä pukeutumisessa ja riisumisessa sisälle tullessa. Myös ruokailu- ja vessatilanteissa pyritään arjen taitojen toistamiseen. Aikuisen mallintaa lapselle oikeita toimintatapoja.

“Joilleki voi olla, et pitää näyttää monta kertaa se homma, joku oppii muutamasta kerrasta. Et sit tavallaan toisto, toistoo, toistoo, jos silt tuntuu.”

“Aikuinen ohjeistaa välillä ihan kädestä pitäenkin, et miten pestään kädet.”

Haastateltavilta kysyttiin, miten lasten turvataitoja tuetaan. Tärkeäksi turvataidoksi ilmeni turvallinen liikenteessä liikkuminen taito, joka huomioitiin ulkoillessa ja retkillä heijastinliivein sekä ympäröivän liikenteen havainnoimisena. Vastauksissa nousi esille myös vastuullisen ja turvallisen toiminnan opettelu, niin itsesuojeluvaiston kehittymisen ja omien taitojen tunnistamisen tukemisena, kuin omien ja toisen rajojen tunnistamisen ja kunnioittamisen opettelu.

“Kun ollaan kävelyllä, niin pitää katsoa ympärille, että tuleeko pyöräilijöitä, että kävelenkö yli.”

“No meil on ainaki liivit aina. Kaikil ryhmil meil on eri väriset liivit viel. Et liivit pitää olla. Turvallisuutta silleen, et selostetaan lapselle ne säännöt, mitkä pitää noudattaa.”

“Me ei hirveesti rajoteta lapsen liikkumista, et lapsi oppis vähän ite säätelee sitä omaa liikkumista.”

“Muutama lapsi tykkää leikkii vähän rajummin, nii meil on sovittu turvasana, ja ku sen sanoo, nii toisen pitää kuunnella, ja jos ei toinen kuuntele, nii sit voit tulla aikuiselle sanomaan.”

Taulukko 4 Itsestä huolehtimisen ja arjen taitojen tukeminen

Lainaus	Pelkistys	Alaluokka	Yläluokka	Yhdistävä luokka
“Aikuinen ohjeistaa välillä ihan kädestä pitäenkin, et miten pestään kädet.”	Mallintaminen	Asioiden harjoittelu konkreettisesti	Arjessa tarvittavien taitojen harjoittelu	Itsestä huolehtimisen ja arjen taitojen tukeminen
“Joilleki voi olla, et pitää näyttää monta kertaa se homma, joku oppii muutamasta kerrasta. Et sit tavallaan toisto, toistoo, toistoo, jos silt tuntuu.”	Asioiden kertaaminen			
“Kannustetaan lapsia omaan ajatteluun, ja jos näyttää, et se ei etene, niin kerrotaan se ensimmäinen ohje ja katsotaan lähteekö se sillain.”	Lapsen kannustaminen omaan ajatteluun	Lapsen itsenäisyyden tukeminen	Itsenäisyyteen ja	

“Et me ei pueta puolesta, mut ollaan siinä läsnä kyllä, jos tarvii apua.”	Aikuinen on läsnä, mutta ei tee lapsen puolesta		omatoimisuuteen tukeminen	
“Me kiinnitetään huomioo niinku siihen onnistumiseen ja sit vasta, kun huutaminen loppuu, niin sit mennään heti, et “kato, nythän se menee noin nopeesti päälle, kun et keskity siihen huutamiseen.”	Omatoimisuuden tukeminen positiivisen pedagogiikan kautta	Omatoimisuudesta ja yrittämisestä palkitseminen		
“Meillä on pukemisessa nyt semmonen helmipurkki, mihin saa laittaa aina tietyn määrän helmiä riippuen siitä, kuinka reippaasti on pukeut.”	Omatoimisuuden palkitseminen			
“Paljon saa tehdä ite riippuen iäktasosta.”	Itsenäisyyden tukeminen			
“Yksilötasolla mietitään, et missä vaiheessa lapsen ois hyvä tulla eteiseen, jotta hän pystyis harjoittelee niitä arjen taitoja, ja mikä palvelee hänen yksilöllisiä tarpeita.”	Lapsen tarpeiden ja kehitystason huomioiminen	Lapsen yksilöllisten tarpeiden ja osaamisen huomioiminen		
“Jos lapsella on keskittymisvaikeuksia, esim. pukemisessa, niin pyritään siihen, että saadaan lapselle mahdollisimman rauhallinen paikka.”	Lapsen tarpeiden ja toimintakyvyn huomioiminen			
“Otetaan vaikka jotain kelloa käyttöön, joka auttais häntä niinku fokuoitumaan siihen omaan hommaansa.”	Erilaisten apuvälineiden hyödyntäminen			
“Muutama lapsi tykkää leikkii vähän rajummin, nii meil on sovittu turvasana, ja ku sen sanoo, nii toisen pitää kuunnella, ja jos ei toinen kuuntele, nii sit voit tulla aikuiselle sanomaan.”	Oman ja toisen rajojen tunnistaminen ja kunnioittaminen	Vastuullisen ja turvallisen toiminnan opetteleminen	Turvataitojen tukeminen	
“Me ei hirveesti rajoteta lapsen liikkumista, et lapsi oppis vähän ite säätelee sitä omaa liikkumista.”	Lapsen itse suojelevuuden kehityksen tukeminen			
“Kun ollaan kävelyllä, niin pitää katsoa ympärille, että tuleeko pyöräilijöitä, että kävelenkö yli.”	Liikenteen huomioimisen opettelu	Liikenneturvallisuuskasvatus		

Seuraavaksi kysyttiin, kuinka lasten tunnetaitoja tuetaan. Analyysin mukaan tunnetaitojen tukeminen jakautuu suunniteltujen toimintatuokioiden ja työvälineiden hyödyntämiseen sekä arjen tilanteisiin, joissa lasten tunteita sanotetaan ja opetetaan rakentavia toimintamalleja. Tunnekasvatuksessa hyödynnetään erilaisia työvälineitä, kuten kirjallisuutta, draamaa, digitaalisiä ja perinteisiä opetusvälineitä sekä kuvia. Kasvattajat kantavat tunnetiloja kuvaavia kortteja mukanaan, minkä lisäksi erilaisia tunneasteikkoja ja kuvia saattaa olla esillä ryhmän tiloissa esim. seinillä. Myös piirtämistä hyödynnetään, mikäli kuvia ei ole saatavilla, etenkin jos lapsella on haasteita suomen kielen kielellisessä kehityksessä.

“Me ollaan luettu aika paljon niinkö tunnekirjallisuutta.”

“Pöytäteatteria me ollaan käytetty, kun on kova kilpailuvietti täällä osalla lapsista, niin oli sitten pöytäteatteritarina siitä esimerkiks.”

“Esim. mä otin Askeleittain, semmonen ohjelma tunnetaitoihin ja kaveritaitoihin liittyen.”

“Siellä Pikkulissa on erilaisia sovelluksia, ni me harjotellaan lasten kanssa tunnetaitoja siinä. “

“Meil on tunnekuvat käytössä, sit meil on semmonen tunneasteikko, että aina lapset tykkää mieltä, onko tänään iloinen päivä vai surullinen päivä.”

Erilaisten opetusvälineiden ohella tunteista keskustelu ja tunteiden sanottaminen nousi vastauksissa tärkeäksi tunnekasvatuksen osa-alueeksi. Lapsen tunteille sensitiiviset aikuiset pääsevät tarttumaan lasten välisiin tilanteisiin tai lapsen sisäisiin tunteisiin ja opettamaan rakentavia toimintatapoja.

“Tunnetaidot on tärkeit, niitä sanotetaan ja niistä jutellaan.”

“Arjen tilanteissa, kun tulee niitä kiukkuja ja kavereitten kans kaikkee tilanteita, niin siinähan mejän pitää olla herkkänä, et selvitellään ja sanotetaan ääneen, et mitä nyt pitäis tehdä, ja ens kerralla.”

Taulukko 5 Tunnetaitojen tukeminen

Lainaus	Pelkistys	Alaluokka	Yläluokka	Yhdistävä luokka
“Me ollaan luettu aika paljon niinkö tunnekirjallisuutta.”	Tunnekirjallisuuden lukeminen	Tunnekasvatus erilaisten työvälineiden avulla	Suunnitellut toimintatuokiot	Tunnetaitojen tukeminen
“Pöytäteatteria me ollaan käytetty, kun on kova kilpailuvietti täällä osalla lapsista niin oli sitten pöytäteatteritarina siitä esimerkiks.”	Tunnekasvatus draaman keinoin			
“Esim. Mä otin Askeleittain, semmonen ohjelma tunnetaitoihin ja kaveritaitoihin liittyen.”	Tunnekasvatusta opettajan työvälineiden avulla			
“Meil on tunnekuvat käytössä, sit meil on semmonen tunneasteikko, että aina lapset tykkää mieltä, onko tänään iloinen päivä vai surullinen päivä.”	Kuvien käyttäminen			
“Siellä Pikkulissa on erilaisia sovelluksia, ni me harjotellaan lasten kanssa tunnetaitoja siinä. “	Tunnekasvatusta digitaalkanssa			

	lista opetusvälinettä käyttäen			
“Tunnetaidot on tärkeitä, niitä sanotetaan ja niistä jutellaan.”	Tunteiden nimeäminen ja niistä keskusteleminen	Tunteiden sanoittaminen ja rakentavien toimintatapojen opettaminen arjessa	Arjen tilanteet	
“Arjen tilanteissa, kun tulee niitä kiukkuja ja kavereitten kans kaikkee tilanteita, niin siinä meidän pitää olla herkkänä, et selvitellään ja sanotetaan ääneen, et mitä nyt pitäis tehdä, ja ens kerralla.”	Aikuisen herkkyys lapsen tunnetiloille, ja niiden sanoittaminen			

4.4 Monilukutaidon ja tieto- ja viestintäteknologisen osaamisen tukeminen

Haastattelun neljäntenä teemana oli lasten monilukutaidon ja tieto- ja viestintäteknologisen osaamisen tukeminen. Haastateltavilta kysyttiin, miten lasten monilukutaitoa tuetaan. Vastausten perusteella voidaan sanoa monilukutaidon harjoitteluun kuuluvan peruslukutaidon tai sen alkeiden harjoittelu, kuvanlukutaidon harjoittelu, puheen tuottaminen ja tulkitseminen, sekä audiovisuaalisten ja digitaalisten viestien tulkitseminen.

Haastateltavat kertoivat peruslukutaidon ja kuvanlukutaidon kehittymistä harjoiteltavan erilaisia viestejä havainnoimalla. Oppimisympäristöjen kerrottiin tarjoavan lapsille mahdollisuuden itsenäiseen kirjojen ja kuvien tutkimiseen. Lisäksi kirjaimia ja erilaisia symboleja havainnoidaan niin päiväkodin tiloissa kuin retkilläkin. Kuvanlukutaitoa tuetaan myös hyödyntämällä kuvia arjessa toimintaa ohjaavina ja selventävinä apuvälineinä.

“Jos ja kun huomataan, että lapset kiinnostuu esim. kirjaimista ni niitä tavallaan poimitaan esim. ympäristöstä. Että keppi maassa, ni sehän on ‘l’ jos sen näkee l:nä ja on tavallaan sen herkkyys sille ja se kiinnostuksen vaihe me-nossa.”

“Mun mielestä se on sitä, että me kävellään tuol pihalla, ja ne hahmottaa, mis lukee Lidl, eli L-I-D-L.”

“Lasten kans ku kuljetaan tuolla, ni tulee kysymyksiä, ku ne tarkkaavaisena havainnoi, ni niistä lähetään sitten keskustelemaan, et huomioidaan ne siinä hetkessä tavallaan. Tai sit välillä tietoisesti, et “hei nääksä tuolla ton?””

“Lapset voi itse käydä kuvakirjoja kättelemassa.”

“Sit meil on näitä tällasia kuvia seinillä ja osa mukana aikuisellakin.”

“Tietysti meil on ihan tää oikee, tää vanhanaikanen, kirja. Mikä ei nyt ihan vanhanaikanen oo, et kyllähän meillä sentään kirjat vielä kaikilla on. Ja sitten meil on lehtiä välillä, tarkkailaan, katsellaan, keskustellaan niistä.”

Vastausten mukaan puhuttua sisältöä kulutetaan mm. kirjoja tai satukasetteja kuuntelemalla. Lasten omaa sisältöä tuotetaan saduttamalla. Saduttamisessa saatetaan havainnoida lasten kanssa lisäksi puhutun kielen muuntumista sanatarkkaan kirjoitetuksi, raa’an tekstin siistimistä ja sen muuntumista jälleen puhutuksi.

“Mut tietysti samalla me luetaan kirjoja ja kuunnellaan satukasetteja ja niin edelleen.”

“Tietysti siihen monilukutaitoon kuuluu myös, että esimerkiksi sadutetaan lasten kanssa”.

“Sadutuksessakin mä niitten viskareitten kanssa, että kun mä kirjotin sitä, niin sitten varmistin, että ne huomaavat, että se mitä ne sanoo, niin se tulee paperille. Ja sitten mä vielä kirjotin sen puhtaaksi, ja me katottiin, miltä se sitten näyttää, ku ihan koneella kirjotettu puhtaaks. Sit me luettiin vielä se.”

Medialukutaitoa, audiovisuaalisten ja digitaalisten viestin ja sisältöjen tulkitsemista harjoitellaan kuluttamalla erilaisia digitaalisia sisältöjä. Tabletteja ja monikosketusnäyttöä hyödyntäen pelataan erilaisia pelejä, ja lasten kanssa saatetaan katsoa lasten elokuvia tai ohjelmia.

”Meil on iso näyttö tuolla niinku kaikkien käytössä, tuolla jumppasalissa ja sitä hyödynnetään sillä taval et meil on ne padit ja sit me siitä johdetaan erilaisii pelejä.”

“Siellä on meillä sitten semmonen monikosketusnäytölle soveltuva Pikkuli-peli, ja sitten siinä samassa meillä on iPadit.”

“Jonkun verran ollaan jotain elokuvia ja ohjelmia katottu.”

Taulukko 6 Monilukutaidon harjoittaminen

Lainaus	Pelkistys	Alaluokka	Yläluokka	Yhdistävä luokka
”Meil on iso näyttö tuolla niinku kaikkien käytössä, tuolla jumppasalissa ja sitä hyödynnetään sillä taval et meil on ne padit ja sit me siitä johdetaan erilaisii pelejä.”	Erialaisten pelien pelaaminen monikosketusnäyttöä ja iPadeja hyödyntämällä	Digitaalisten sisältöjen kuluttaminen	Audiovisuaalisten ja digitaalisten viestin tulkitsemisen ja medialukutaidon harjoittaminen	Monilukutaidon harjoittaminen
“Siellä on meillä sitten semmonen monikosketusnäytölle soveltuva Pikkuli-peli, ja sitten siinä samassa meillä on iPadit”	Pikkuli-pelin pelaaminen monikosketusnäyttöä ja iPadia käyttämällä			
“Jonkun verran ollaan jotain elokuvia ja ohjelmia katottu.”	Elokvien ja ohjelmien katselu			

“Mut tietysti samalla me lue- taan kirjoja ja kuunnellaan satukasetteja ja niin edel- leen.”	Kirjojen ja sa- tukasettien kuunteleminen	Puhuttujen sisäl- töjen kuluttami- nen	Puhuttujen sisäl- töjen tulkitsemi- nen	
“Lapset voi itse käydä kuva- kirjoja kättelemassa.”	Mahdollisuus it- senäiseen kirjo- jen tutkimiseen	Erialaisten viestien tutkiminen ympäris- töstä	Peruslukutaidon ja kuvanlukutai- don harjoittami- nen	
“Jos ja kun huomataan, että lapset kiinnostuu esim. kir- jaimista ni niitä tavallaan poimitaan esim. ympäris- töstä.”	Kirjainten ha- vainnoiminen ympäristöissä			
“Sit meil on näitä tällasia ku- via seinillä ja osa mukana ai- kuisellakin.”	Kuvien käyttä- minen			
“Tietysti siihen monilukutai- toon kuuluu myös, että esi- merkiks sadutetaan lasten kanssa”.	Saduttaminen	Oman sisäl- lön tuottami- nen	Puhuttujen sisäl- töjen tuottami- nen	

Lasten tieto- ja viestintäteknologisen osaamisen kehittymistä tuetaan tutustumalla ja käyttä-
mällä erilaisia tieto- ja viestintäteknologisia laitteita, pääosassa iPadeja tai muita tabletteja
sekä monikosketusnäyttöä, joita päiväkodeissa on käytössä. Yhdessä vastauksessa tuotiin esiin
myös Bee-Bot ohjelmointirobotit, joilla voidaan lasten kanssa tutustua koodaamisen ja ohjel-
moinnin alkeisiin. Monikosketusnäyttöä käytetään mm. yhteiseen pelaamiseen, tabletteja va-
lokuvaamiseen, vapaaseen pelaamiseen lasten pyytäessä, ja yhdessä monikosketusnäytön
kanssa. Lisäksi lasten kanssa opetellaan tiedonhakua internetistä.

*“Meil on semmosia Bee-Boteja, niin padilla kun sitä lähtee ohjelmoimaan niin
sit se Bee-Bot siinä lattialla lähtee kulkemaan tiettyyn suuntaan.”*

*“Mut meidän ryhmässä ollaan käytetty aika aktiivisestikin, et kosketusnäytöltä
tehään erilaisia pelejä, labyrinthia, palapelejä, ja sitten jotain laulujuttuja
ollaan myös otettu sieltä Youtubesta.”*

“Lapset saa iPadeilla kuvata ympäristöö ja kattoo ja ihmetellä niitä kuvia.”

*“Jos lapsilta iteltään tulee, että “hei mä haluisin iPadilla tehdä sitä” ja sit jos
se on joku järkevä juttu ni sit he saa luvan siihen.”*

*“iPadiit ehkä pitää pyytää, mutta pyytäessä saa. Ja monikosketusnäytönki sit-
ten saa pyytäessä päälle, mut se ei ehkä sitten oo sillai koko ajan päällä niin,
että lapset voi mennä ihan täysin oma-aloitteisesti, mut melkein.”*

*“No netti tietysti on nykypäivänä hyvä, et sit me voidaan yhdessä kattoo, et no
mitäs kirahvit syövät.”*

Laitteisiin tutustumisen lisäksi lasten tieto- ja viestintäteknologista osaamista tuetaan tuke-
malla tuottamalla ja kuluttamalla lapsille suunnattua mediaa.

“Me tehään semmonen ryhmän elokuva, mihin me ollaan yhdistetty kuvia ja videoita. Lapset on innoissaan keksineet kohtauksia.”

Taulukko 7 Tieto- ja viestintäteknologisen osaamisen tukeminen

Lainaus	Pelkistys	Alaluokka	Yläluokka	Yhdistävä luokka
“Meil on semmosia Bee-Boteja, niin padilla kun sitä lähtee ohjelmoimaan niin sit se Bee-Bot siinä lattialla lähtee kulkemaan tiettyyn suuntaan.”	Bee-Botin ohjelmoiminen tablettia käyttämällä	Koodaamisen ja ohjelmoinnin harjoittelu	Tieto- ja viestintä-tekniologiin laitteisiin tutustuminen	Tieto- ja viestintä-tekniologisen osaamisen tukeminen
“Lapset saa iPadeilla kuvata ympäristöö ja kattoo ja ihmetellä niitä kuvia.”	iPadien käyttö valokuvaamiseen	Tablettien käytön harjoittelu		
“Jos lapsilta iteltään tulee, että “hei mä haluisin iPadilla tehdä sitä” ja sit jos se on joku järkevä juttu ni sit he saa luvan siihen.”	iPadien vapaa käyttö pelaamiseen			
“Mut mejän ryhmässä ollaan käytetty aika aktiivisestikin, et kosketusnäytöltä tehään erilaisia pelejä, labyrinthia, palapelejä, ja sitten jotain laulujuttuja ollaan myös otettu sieltä YouTubea.”	Monikosketusnäytön käyttäminen yhteiseen pelaamiseen	Monikosketusnäytön käytön harjoittelu	Oman (lasten) kulttuurin tuottaminen ja kuluttaminen	
“No netti tietysti on nykypäivänä hyvä, et sit me voidaan yhdessä kattoo, et “no mitäs kirahvit syövät.”	Tiedonhaku internetistä	Tiedonhaun harjoittelu		
“Me tehään semmonen ryhmän elokuva, mihin me ollaan yhdistetty kuvia ja videoita. Lapset on innoissaan keksineet kohtauksia.”	Oman sisällön tuottaminen kuvilla ja videokuvilla	Digitaalinen dokumentointi		
“Jonkun verran ollaan jotain elokuvia ja ohjelmia katottu.”	Elokuviin ja ohjelmien katselu	Median kuluttaminen		

4.5 Osallistumisen ja vaikuttamisen taitojen tukeminen

Haastattelun viimeinen teema oli lasten osallistumisen ja vaikuttamisen taitojen tukeminen. Analyysin perusteella voidaan sanoa, että osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja tuetaan otamalla lapsia mukaan toiminnan suunnitteluun sekä luomalla lapsille mahdollisuuksia osallistua ja vaikuttaa. Lasten vaikuttaminen toimintaan ja sen suunnitteluun huomioitiin eri tavoin. Lasten mielenkiinnon kohteita selvitettiin havainnoimalla leikkejä ja keskusteluja sekä vanhemmilta tiedustelemalla. Vanhemmilta tiedusteleminen nähtiin tärkeäksi etenkin, jos yhteistä kieltä ei ole tai lapsen suomen kielen taito on heikko. Näin pyrittiin suunnittelemaan toimintaa, joka olisi lapsista mieluisaa.

“Ensimmäinen kuukausi meil oli semmosta, ettei varsinaist toimintaa ollu, vaan me tosi paljon havainnoitiin lapsia. Katottiin vähän, että mistä ne on oikeesti kiinnostuneita ja mistä ne ei oo.”

“Me jaettiin perheille siitä Huomaa hyvä -materiaalista papereita kotiin täytettäväksi, ja meil on vielä tekemättä jokasesta lapsesta semmonen, et mistä juuri hän on kiinnostunut.”

Lisäksi lasten mielipiteitä toteutuneesta toiminnasta selvitettiin, eli lapset pääsivät osallistumaan toiminnan arviointiin. Keinoja lasten ideoiden keräämiseksi osana toiminnan suunnittelua olivat mm. haastattelu ja toiveiden kirjoittaminen esille tai kasvattajan muistivihkoon. Myös lasten spontaaneita ideoita pyrittiin toteuttamaan mahdollisuuksien mukaan saman tai seuraavan päivän aikana.

“Kysytään esim. että “tykkäsitkö tästä tai mikä sinusta oli kivaa”, tai sit voi näyttää peukulla, et oliko tämä kivaa vai oliko tämä tylsää.”

“Me ollaan haastateltu lapsia, et miten he haluis isiä muistaa ja mitä heille ehkä tehdä.”

“Meil oli ennen sellanen toivepuu, mihin lapset sai, kun niillä tuli joku idea tai toive, niin me kirjotettiin se sinne puuhun, sit me aina merkattiin päivämäärä, koska se toteutui.”

“Toimintaan liittyen lapset esittää, et haluais mennä metsään retkelle, et jos meil ei oo mitään järkevää syytä ja resurssit on kohillaan, niin me mennään metsään.”

Lasten osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollistamiseksi tärkeää oli luoda ilmapiiri, jossa lasten ideoita arvostetaan ja ne on helppo tuoda esille. Lapsen kanssa kahden kesken keskustelu sekä pienryhmien käyttäminen koettiin tärkeäksi, jotta kaikki lapset saavat äänensä kuuluviin, ja aikuisen on mahdollista kohdata jokainen lapsi aidosti.

“Ja sit, jos on vähänki niinku hiljasempii, niin sit me ollaan jaettu pienryhmiin sillai, että sit myös ne hiljaseimmat pääsee ääneen.”

“Luodaan totta kai se ilmapiiri, et he pystyy esittämään niit omia toiveitaan.”

“Kun tuli toi lentokoneidea, niin sit et mä kirjotan sen ylös ja “hei, et mä olen oikeasti siitä kiinnostunut, että sä ehdotit tälläsen”.”

Vapaan leikin aikana lasten koettiin voivan vaikuttaa paljon omaan tekemiseensä. Toisaalta vaikuttamisen taitoja voitiin harjoitella tarjoamalla lapsille arjessa ja ohjatussa toiminnassa vaihtoehtoja, joiden väliltä valita. Vapaan leikin aikana lapset saivat päättää, missä ja keiden kanssa he leikkivät. Haastateltavat toivat ilmi kuitenkin myös sen, että vapaatakin leikkiä saatettiin ohjata turvallisuuden, toimivuuden ja sääntöjen vuoksi.

“Vapaan leikin tilanteisiin saa todella vaikuttaa, eli missä tilassa leikkii ja mitä ne tekee.”

“Toki me joudutaan välillä rajottamaan kun tiedetään, että se homma ei välttämättä toimi ja ehdottamaan että “tulisitko tähän tilaan ja valitse tästä jotakin”. Mut ei sanota suoraan, että “sinä menet tähän leikkiin ja sinä menet tuohon leikkiin”.”

*“Joskus saa vaikuttaa, et mennäänks me metsään retkelle vai tohon leikkipui-
toon.”*

“Sitten tietysti siihen voi vaikuttaa, jos on esimerkiksi ulkovaatteita kaks saman tyyppistä, että ei haittaa kumpaa käyttää, niin välillä voidaan sanoo, että ”sä voit laittaa tän haalarin päälle, tai takin ja housut”. Pieniä valintoja tehdään, harjotella siihen.”

Eroja vastauksissa ilmeni, kun kysyttiin, mihin ennalta suunniteltuun toimintaan lasten on osallistuttava, ja miksi. Toiminnan vapaaehtoisuus koettiin hyvin eri tavalla. Osa haastateltavista koki itsestäänselvyydeksi, että lasten on osallistuttava kaikkeen yhteiseen toimintaan. Lapsen vakaumus, uskonto tai katsomus, tai kiihtynyt mielentila, kuten kiukunpuuska tai itkukohtaus, koettiin hyväksyttäväksi syiksi olla osallistumatta toimintaan. Toisissa päiväkodeissa koettiin, ettei lasten ole välttämätöntä osallistua mihinkään ohjattuun toimintaan. Ulkoilu, ruokailu ja lepo hetki olivat kuitenkin kaikkien haastateltavien mielestä tilanteita, joihin turvallisuuden ja yhteisten sääntöjen vuoksi on osallistuttava.

“Jos lapsi ei halua osallistua, niin me ei oikeestaan mitenkään pakoteta, mut totta kai me voidaan houkutella.”

“Jos ei sitä motivaatiota lapsessa synny, nii sä et pysty sitä oikeen niinku hirveesti saamaan sieltä. Mut siihen auttaa se aika.”

“Päivittäin siihen meidän suunniteltuun toimintaan, ja siihen on lasten pakko osallistua.”

“’Pakko’ sana on vähän inhottava. Saa osallistua.”

Taulukko 8 Osallistumisen ja vaikuttamisen taitojen tukeminen

Lainaus	Pelkistys	Alaluokka	Yläluokka	Yhdistävä luokka
“Me jaettiin perheillä siitä Huomaa hyvä -materiaaleista papereita kotiin täytettäväksi, ja meil on vielä tekemättä joksasta lapsesta semmonen, et mistä juuri hän on kiinnostunut.”	Lapsen mielenkiinnon kohteiden selvittäminen perheiden kautta	Lasten mielenkiinnon kohteiden selvittäminen toiminnan suunnittelun pohjana	Osallistuminen ja vaikuttaminen toimintaan ja sen suunnitteluun	Osallistumisen ja vaikuttamisen taitojen tukeminen
“Ensimmäinen kuukausi meil oli semmosta, ettei varsinaist toimintaa ollu, vaan me tosi paljon havainnoitiin lapsia.”	Lasten mielenkiinnon kohteiden havainnoiminen			
“Kysytään esim. että “tykkäsitkö tästä tai mikä sinusta oli kivaa”, tai sit voi näyttää peukulla, et oliko tämä kivaa vai oliko tämä tylsää.”	Lasten mahdollisuus osallistua toiminnan arviointiin	Lasten osallistuminen arviointiin		
“Vapaan leikin tilanteisiin saa todella vaikuttaa, eli missä tilassa leikkii ja mitä ne tekee.”	Lapsen mahdollisuus vaikuttaa vapaaseen leikkiin	Lasten osallistuminen toiminnan suunnitteluun		
“Meil oli ennen sellanen toivepuu, mihin lapset sai, kun niillä tuli joku idea tai toive, niin me kirjoitettiin se sinne puuhun, sit me aina merkattiin päivämäärä, koska se toteutui.”	Lapsen toiveiden huomioiminen toiminnan suunnittelussa			
“Toimintaan liittyen lapset esittää, et haluais mennä metsään retkelle, et jos meil ei oo mitään järkevää syytä ja resurssit on kohillaan, niin me mennään metsään.”	Lasten aloitteiden toteuttaminen			
“Me ollaan haastateltu lapsia, et miten he haluis isia muistaa ja mitä heille ehkä tehdä.”	Lasten haastattelu			
“Joskus saa vaikuttaa, et mennään me metsään retkelle vai tohon leikkipuistoon.”	Vaihtoehtojen tarjoaminen			
“Ja sit, jos on vähänki niinku hiljasempii, niin sit me ollaan jaettu pienryhmiin sillai, että sit myös ne hiljasemmat pääsee ääneen.”	Pienryhmien hyödyntäminen vaikuttamisen apuna	Vaikuttamiselle suosittuisa ilmapiiiri		
“Luodaan totta kai se ilmapiiri, et he pystyy esittämään niit omia toiveitaan.”	Kannustava ilmapiiri			
“Kun tuli toi lentokoneidea, niin sit et mä kirjoitan sen ylös ja “hei, et mä olen oikeasti siitä kiinnostunut, että sä ehdotit tälläsen”.”	Lapsen ideoiden arvostamisen osoittaminen			
“Jos lapsi ei halua osallistua, niin me ei oikeestaan mitenkään pakoteta, mut totta kai me voidaan houkutellessa.”	Vapaaehtoisuus toimintaan osallistumisessa	Vapaaehtoisuus	Osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollistaminen	

4.6 Tulosten yhteenveto

Haastattelujen perusteella voidaan sanoa laaja-alaisen osaamisen ja sen osa-alueiden kehittymistä tuettavan varhaiskasvatuksessa pääosin hyvin. Osa-alueet ovat osittain päällekkäisiä ja limittäisiä, ja kunkin osa-alueen mukaisten taitojen kehittyminen edesauttaa myös muiden osa-alueiden kehittymistä. Koemme, että laaja-alaisen osaamisen kehittymistä tuetaan päiväkodista ja ryhmästä riippuen joiltakin osin eri tavoin. Kasvattajien kokemukset, asenteet ja oma mielenkiinto osa-alueita kohtaan sekä lapsiryhmän koostumus ja sen erityispiirteet vaikuttavat osaltaan toimintaan ja sen suunnitteluun. Esimerkkinä voidaan todeta tieto- ja viestintäteknologiaa hyödynnettävän toiminnassa enemmän, mikäli kasvattaja on siitä kiinnostunut ja tieto- ja viestintäteknologisten laitteiden käyttö on kasvattajalle tuttua. Tämä saattaa lisätä eroja lasten tieto- ja viestintäteknologisessa osaamisessa. Toisaalta laaja-alaisen osaamisen taitoja opetellaan jatkuvasti, myös varhaiskasvatuksen ulkopuolella, jolloin esimerkiksi kotiympäristössä saatetaan täydentää varhaiskasvatuksen jättämiä aukkoja.

Haastattelut aloitettiin kysymällä, kuinka haastateltavat määrittelisivät laaja-alaisen osaamisen käsitteen. Käsite koettiin haastavaksi määrittellä, ja vastauksissa ilmeni erilaisia näkemyksiä laaja-alaisesta osaamisesta. Sen nähtiin liittyvän kaikkeen arjen toimintaan ja taitoihin, joita lapset oppivat. Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen nähtiin pitkänä prosessina, joka kestää ihmisen koko eliniän ajan. Laaja-alaisen osaamisen kehittymiseen nähtiin vastausten mukaan vaikuttavan mm. sensitiiviset aikuiset, vuorovaikutus, yhteiskunnan ja päiväkodin välittämät arvot ja asenteet, pedagogiikka sekä hyvä ympäristö.

“No sitä, että lapsel on tietyt taidot ja tiedot, ja sitten siihen sopivasti hyvä ympäristö, ja tietysti ne arvot ja asenteet, on jotka tulee joka puolelta yhteiskunnasta ja meiltä. Mut siihen hyvä ympäristö ja siihen sensitiiviset aikuiset, ja kaikist tärkein on vuorovaikutus.”

“Kaikki mitä arjessa voi oppia on laaja-alaista osaamista; vuorovaikutuksesta, arjen taidoista, itsesäätelystä, ihan kaikesta. Niin se liittyy siihen minun mielestä.”

“Mä määrittelin sen niin, että se oppiminen tapahtuu monenlaisten asioiden summana ja tavallaan pitkällä aikavälillä. Siihen tarvitaan monia eri asioita, monta eri kertaa, monta eri toistoa, että se tapahtuu.”

“Mutta tää laaja-alanen osaaminen on tietenkä sellanen asia, mikä ei tule valmiiksi koskaan, vaan se sitten alotetaan jo täällä varhaiskasvatuksessa, ja pieninä lapsi kotona jos on hoidossa, ja kehittyy koko aikuisiän ajan.”

Haastattelun ensimmäisenä teemana oli ajattelu ja oppiminen. Hyvän ja kannustavan ilmapiirin tärkeyttä korostettiin kaiken oppimisen edellytyksenä. Sinnikkyuteen kannustettiin rohkaisemalla yrittämään uudelleen epäonnistumisista huolimatta. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa korostetaan, että ihmettelylle, ideoinnille ja oivaltamiselle tulee olla tilaa päivittäin. Lasten ja aikuisten yhteiset pohdinnat koettiin äärimmäisen tärkeiksi, ja niitä pyrittiin mahdollistamaan luomalla rauhallisia hetkiä esim. pienryhmätoiminnalla, jolloin pysähtyminen lasten aloitteiden äärelle koettiin helpommaksi.

Ajattelun ja oppimisen teemaan liittyen haastatteluissa kysyttiin, millaisia leikki- ja oppimisympäristöjä toiminnassa hyödynnetään. Päiväkodin leikkiympäristöjä pyrittiin muovaamaan lasten mielenkiintoa ja luovuutta herätteleviksi. Oppimisympäristöistä lähimetsät nousivat vahvasti esille, minkä lisäksi usein mainittiin kirjastot, leikkipuistot ja päiväkodin omat tilat. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa todetaan yhdessä lasten kanssa hyödynnettävän pedagogisen dokumentoinnin tärkeys ajattelun ja oppimisen taitojen kehittymiselle. Pedagoginen dokumentointi koettiin haastavaksi ajan ja henkilöstön rajallisuuden vuoksi sekä silloin, jos dokumentointi ei ole luonnollinen osa kasvattajan omaa työtettä. Moni haastateltavista oli osallistunut lisäkoulutuksiin pedagogiseen dokumentointiin liittyen, joten uskomme, että mielenkiintoa ja intoa sitä kohtaan on.

Toisena teemana oli monilukutaito ja tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan lasten kanssa tulisi tutustua erilaisiin tieto- ja viestintäteknologisiin laitteisiin sekä erilaisiin sovelluksiin ja peleihin. Lisäksi lasten kanssa tulisi pohtia, mihin tieto- ja viestintäteknologiaa yhteiskunnassa käytetään. Useat haastateltavat kokivat hyödyntävänsä tieto- ja viestintäteknologiaa pedagogisessa toiminnassa liian vähän. Useat haastateltavat mainitsivat, ettei laitteita juurikaan käytetä ryhmässä olevien erityistarpeisten lasten tai ryhmän ikärakenteen vuoksi. Koettiin myös, että laitteiden käyttäminen vie aikaa merkittävämmältä toiminnalta. Koemme, ettei tieto- ja viestintäteknologian hyödyntäminen pedagogisessa toiminnassa välttämättä kilpaile muun toiminnan kanssa, vaan sitä tulisi yhdistää suunnittelussa soveltuvien osien kaikkien toimintaan. Pohdimme, koetaanko tieto- ja viestintäteknologisen osaamisen harjoittelu varhaiskasvatuksessa kuitenkin osittain tarpeelliseksi tai eikö varhaiskasvattajilla ole sen tukemiseen tarpeeksi tietoa ja osaamista. Havaitimme, että tieto- ja viestintäteknologian hyödyntäminen pedagogisessa toiminnassa pienten lasten kanssa koettiin haasteelliseksi. Kukaan haastateltavista ei kuitenkaan ilmaissut kaipaavansa tai tarvitsevansa lisäkoulutusta pienten lasten tieto- ja viestintäteknologisen osaamisen tukemiseksi.

Tieto- ja viestintäteknologisia laitteita koettiin olevan käytössä liian vähän. Laitteiden vähäisen määrän koettiin aiheuttavan ristiriitaitilanteita ja kilpailua lasten välille, ja näin ollen niiden hyödyntäminen koettiin haasteelliseksi. Myös laitteiden jakaminen päiväkodin muiden

ryhmien kanssa aiheutti oman haasteensa toiminnan suunnitteluun ja laitteiden hyödyntämisen mahdollisuuksiin. Toisaalta osa vastaajista koki laitteita olevan käytössä tarpeeksi, mutta kokevansa lasten käyttävän laitteita kotona vapaa-ajalla jo muutenkin niin paljon, ettei laitteiden hyödyntäminen toiminnassa ole välttämätöntä tai tarkoituksenmukaista.

Monilukutaidon kehittymistä tulisi Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan tukea mm. asioiden nimeämisellä, käsitteiden opettelemisella sekä erilaisia viestejä tulkitsemalla ja tuottamalla. Lisäksi lasten kulttuurin kuluttaminen ja tekstiympäristön havainnoiminen tukevat monilukutaidon kehittymistä. Haastateltavat kertoivatkin monilukutaidon kehittymistä vahvistettavan mm. kirjoja lukemalla, digitaalista lastenkulttuuria kuluttamalla ja tekstiympäristöä tutkimalla. Haastateltavat kertoivat myös, että asioita sanoitetaan ja nimetään yhdessä. Lasten omaa sisältöä tuotetaan vastausten mukaan saduttamalla. Koimme, että lapsia rohkaistiin tutustumaan erilaisiin sisältöihin ja viesteihin, mutta oman sisällön tuottaminen jäi saduttamista lukuun ottamatta piiloon.

Haastattelun kolmantena teemana oli kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa todetaan oman ja vieraiden kulttuureiden tuntemisen olevan pohjana suvaitsevaisuudelle ja monikulttuurisuuden kunnioittamiselle. Varhaiskasvattajien esimerkki vieraiden kulttuurien myönteisestä kohtaamisesta kuvataan kulttuurisen osaamisen tukemisen lähtökohdaksi. Juhlapäivien viettäminen ja niiden käsitteleminen, esimerkiksi kirjallisuuden kautta, koettiin merkittäväksi kulttuurisen osaamisen kehittymisen kannalta. Vastausten perusteella vieraisiin kulttuureihin tutustutaan erityisesti ryhmän eri kieli- ja kulttuuritaustaisten lasten kautta ja monikulttuurisuudesta ja erilaisista kulttuureista keskustellaan usein lasten aloitteiden myötä. Tällöin näemme riskin sille, että kulttuurisen osaamisen osa-alueetta ei huomioida riittävästi toiminnan suunnittelussa, vaan vastuu monikulttuurisuuden huomioimisesta ikään kuin jää lapsille. Pohdimme, jääkö vieraisiin kulttuureihin tutustuminen paitsioon, mikäli ryhmässä ei ole lapsia useammasta kulttuuritaustasta. Koemme, että etenkin tällöin olisi tärkeää tutustua monikulttuurisuuteen esimerkiksi sitä käsittelevän lastenkirjallisuuden, vieraskielisen musiikin ja tiedon antamisen kautta.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet toteavat, että vuorovaikutustaitojen ja ilmaisun tukemiseksi varhaiskasvatuksessa tulisi harjoitella empatiataitoa ja asioiden tarkastelua erilaisista näkökulmista. Lisäksi ristiriitatilanteiden rakentavaa selvittämistä harjoitellaan ja lapsia ohjataan hyvien tapojen mukaiseen käyttäytymiseen. Vastauksissa lasten todettiin harjoittelevan vuorovaikutustaitoja niin aikuisten kuin lasten kanssa. Hyvien ja monipuolisten vuorovaikutustaitojen koettiin olevan tärkeää ja hyödyksi kaikessa muussa toiminnassa, joten näiden taitojen kehittämiseen kiinnitettiin huomiota. Lasten välistä vuorovaikutusta tuetaan mallintamalla ja ohjeistamalla hyväksyttävään käyttäytymiseen.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa ei tarkkaan määritellä ilmaisia kehittäviä toimintatapoja tai ilmaisun taitojen tavoitteita. Haastattelujen perusteella lasten ilmaisutaidot ymmärrettiin kyvyksi ilmaista oma mielipide sekä luovaksi itseilmaisuksi. Omaan mielipiteen ilmaisuun tuettiin kielellisen kehityksen tukemisella sekä lasten mielipiteiden kunnioittamisella ja niiden huomioon ottamisella. Luovaa itseilmaisua toteutettiin ohjatuissa tuokiossa muun muassa liikunnan, tanssin, musiikin, kädentaitojen ja kuvataiteiden kautta. Lisäksi luovaa itseilmaisua pyrittiin tukemaan myös vapaan leikin aikana.

Haastattelun seuraavana teemana oli itsestä huolehtiminen ja arjen taidot. Vastauksissa painottuivat tunnetaidot sekä lasten omatoimisuuden ja arjen taitojen kehittymisen tukeminen, kuten itsenäinen pukeutuminen, henkilökohtaisesta hygieniasta huolehtiminen ja oma-aloitteiseen toimintaan tukeminen. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan lasten kanssa tulisi keskustella hyvinvointia edistävästä asioista sekä niiden merkityksestä. Myös kestäviin elämäntapoihin tukeminen ja myönteinen suhtautuminen tulevaisuuteen mainitaan Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa. Haastateltavat eivät tuoneet ilmi, että tällaisia keskusteluja käytäisiin lasten kanssa. Jäimme kuitenkin pohtimaan, vaikuttiko kysymyksenasettelu vastauksiin siten, että tämä osa-alue jäi mainitsematta, vai eikö hyvinvoinnin eri osa-alueista ja niiden merkityksestä juuri keskustella lasten kanssa.

Kysyimme haastattelussa, kuinka lasten kanssa opetellaan turvataitoja. Koska termi oli epäselvä ja kysymys ilmeisen haastava monelle haastateltavalle, pohdimme, onko lasten turvataitojen tukemista tietoisesti aiemmin juuri pohdittu. Piha- ja retkisuunnitelmat, yleiset säännöt sekä palo- ja liikenneturvallisuus nousivat vastauksissa esiin, mutta näissäkin lapsille opettamisen näkökulma jäi pääsääntöisesti suppeaksi. Esimerkiksi heijastinliivien käytön mainintojen yhteydessä ei ilmaistu, että lasten kanssa oltaisiin keskusteltu heijastimien tärkeyden syistä.

Osa turvataitoja on oma ja toisen kehollinen koskemattomuus, joka jäi haastatteluissa lähes kokonaan mainitsematta. Yhdessä haastattelussa mainittiin lasten leikkejä varten kehitetty turvasana, joka takaa turvallisuuden fyysisesti rajumpiin leikkeihin. Olisi ehdottoman tärkeää, että lapsille opetettaisiin taitoja, joilla voitaisiin ehkäistä väkivallan ja ahdistelun uhriksi joutumista, sekä toimintatapoja tällaisten kokemusten varalle.

Viimeisenä teemana haastatteluissa oli osallistuminen ja vaikuttaminen. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa todetaan, että osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja tuetaan, kun lasten aloitteisiin vastataan ja jokainen lapsi kohdataan kunnioittaen. Toiminnan suunnittelu, toteuttaminen ja arviointi tulisi tehdä lasten ja varhaiskasvattajien yhteistyössä. Koimme, että vastauksissa oli suuria eroja siinä, kuinka paljon lapset ovat mukana suunnittelemassa toimintaa ja minkälaisiin asioihin he saavat varhaiskasvatuksessa vaikuttaa. Lasten osallistumista toiminnan arviointiin ei juurikaan vastauksissa mainittu. Emme kuitenkaan kysyneet

haastateltavilta suoranaisesti toiminnan arvioinnista, joten toisenlaisella kysymyksenasette-
 lulla vastaukset olisivat saattaneet olla erilaisia. Osassa ryhmistä lasten mielenkiinnon koh-
 teita havainnoitiin paljon ja lasten esittämiä toiveita toiminnalle pyrittiin toteuttamaan mah-
 dollisimman usein. Lasten vaikuttamismahdollisuuksiin kiinnitettiin huomiota ja tilaisuuksia
 vaikuttamiseen luotiin paljon. Osa haastateltavista koki, ettei kokonaisvaltaisempaan toimin-
 nan suunnitteluun ole mahdollista vaikuttaa, sillä tietynlaiset elementit ja struktuuri toimin-
 nassa koettiin välttämättömiksi esimerkiksi lasten erityistarpeiden vuoksi.

Lopetimme haastattelun kysymällä kokevatko haastateltavat, että laaja-alaisen osaamisen nä-
 kökulma olisi mahdollista ottaa huomioon nykyistä paremmin toiminnassa ja sen suunnitte-
 lussa. Kaikki haastateltavat kokivat, että työssä voi aina kehittyä ja sen voi tehdä paremmin.
 He kuitenkin ilmaisivat mielestään huomioivansa laaja-alaisen osaamisen näkökulman toimin-
 nassaan jo lapsiryhmiensä tarpeisiin ja kehityshaasteisiin sekä resurssien sallimiin rajoihin
 nähden melko hyvin. Haastateltavat kokivat tarvitsevansa enemmän aikaa suunnittelutyöhön,
 aikuisten ja lasten välisten suhdelukujen pienentämistä ja niiden ylitysten minimointia. Suun-
 nittelu-, arviointi- ja kehittämistyölle (SAK) varatun ajan kerrottiin usein todellisuudessa kulu-
 van ainakin osittain lapsiryhmässä, minkä nähtiin mahdollisesti heikentävän pedagogisen toi-
 minnan laatua.

*“Et meil on hyvin monipuolista suunnitelmaa ja ollaan suunniteltu viikko-oh-
 jelma sen mukaan, et siellä on jumppaa, kielipäivää, kädentaitopäivää, retki-
 päivää, mediapäivää, kaikenlaista. Ja niinku jaettu pienryhmiin niin, että
 kaikki pienryhmät sitä saa tehdä.”*

*“Mun mielestä niinku mennään sillä tavalla, mitä niinku lapset tarvii. Ja tota,
 kaikkee ei voi niinku kerralla tehdä.”*

*“Mut sit pitää kumminki miettiä, et mikä se tärkeys on. Varsinki silloin, et
 mikä on tärkeintä ryhmälle, lapsille, tällä hetkellä.”*

*“Et ehkä tällä hetkellä mä koen uuden vasun ja laaja-alasen oppimisen on se,
 et kun meil on 5 tuntii SAK-aikaa viikos, ni ensinnäkin et sen sais koko 5 tuntii
 käyttää, jollon oikeesti ois sitä aikaa välil ihan keskittyä ilman keskeytyksiä.”*

*“Ja tietysti vielä, mikä edesauttaa, se vanha kysymys, et lisää porukka viel
 töihin. Kun käytännössähän käy niin, et on mietitty jotain kauheen kivaa teke-
 mistä, mut sit on vaan pakko muuttaa, koska naapuriryhmä tarvitsee apua.”*

Kaikki haastateltavat suhtautuivat myönteisesti lisäkoulutusta kohtaan, mutta eivät osanneet
 täsmentää, minkälainen koulutus, info tai materiaali olisi tarpeellista laaja-alaisen osaamisen

näkökulman huomioimiseksi. He olivat tyytyväisiä siihen, että koulutusta on aina saatavilla. Osa haastateltavista koki, että pitkäaikainen työkokemus vähensi lisäkoulutuksen tarvetta.

“Et koko ajan koulutusta on saatavilla. Must se on niinku hyvä tässä kaupungissa, että sitä on saatavilla, jos tarvitsee.”

“Niin se on aina lisää koulutusta, lisää infoo, lisää materialii. Koskaan ei oo valmis, ja koskaan ei osaa kaikkee. Kaikkee pitää koko aika kokeilla, ja oppia ja erehtyä.”

Lopuksi haastateltavilta kysyttiin, miten Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden uudistuminen on vaikuttanut toimintaan ja arkeen. Tiettyjä osa-alueita ja näkökulmia koettiin painotettavan aiempaa enemmän. Tällaisia olivat mm. mediakasvatus sekä toiminnan lapsilähtöisyys ja lasten vaikuttamisen mahdollisuudet. Uuden Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden koettiin myös antavan lisää vapautta havaita ja painottaa lasten vahvuuksia sekä asettaa tavoitteita toiminnalle, eikä lasten osaamiselle.

“Tavallaan semmosta hyväl tavalla järkee tullu siihen nii, koska myös paljon mä koen et meni niin, et ne ketkä oli tehny työtä pitkään, ni ne veti samalla kaavalla, vaik lapset ja lapsiryhmä muuttu. Ja hei jos oikeesti järjellä ajattee, lapset ja lapsiryhmän koostumus muuttuu, ni eihän ne niinku stemmaa toisiinsa ollenkaan.”

“No kyl ainaki huomaa, et viel paremmin viel pysähdytään kysymään lasten mielenkiintoja. Vaikka sitäki on tehty, mut pysähdytään vielä paremmin sen äärelle ajan kanssa.”

“Lapselle ei tarvii olla koko ajan, lapselle ei tarvii asettaa tavoitteita, vaan me voidaan asettaa tavoitteet siitä, et miten me toimitaan täällä, jotta lapsen kasvu ja oppiminen turvataan. Niin se on ollu sellanen tosi hyvä juttu.”

“Tavallaan tässä keskitytään niinku lapseen, et täs on ihan selkeesti fokus keskitetty siihen lapseen ja lapsen hyvinvointiin ja siihen, että mitä me tehdään lasten eteen.”

Toisaalta taas koettiin, että uusien varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden asettamien tavoitteiden mukaisesti on toimittu jo ennen niiden voimaan astumista.

“Kaikki nää hienot käsitteet ja nää, ni sillon ku ne tulee ni se tuntuu sille, et “vou, mitäköhän kaikkee nytkin joutuu taas tekee”. Ja sit kun siihen niinku perehtyy ja vähän niinku kattoo, ni sit huomaa, et mehän tehdään niitä asioita jo.”

“Eihän tässä sillä tavalla oo hirveesti uutta, et pyörää ei oo keksitty uudestaan, vaan niille on keksitty uudet nimet.”

5 Pohdinta

5.1 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Tutkija itsessään on laadullisessa tutkimuksessa ulkopuolinen osallistuja ja aineiston keräämisen väline, mikä tulee huomioida tutkinnan ja analysoinnin aikana. Tutkijan näkemykset ja tulkinnat kehittyvät, mikä voidaan nähdä myös luonnollisena osana tutkimuksen kehitysprosessia. Tutkimuksen luotettavuuden ja uskottavuuden kannalta tällaiset kehitysprosessit tulee selkeästi tuoda esille lukijoiden nähtäville opinnäytetyön julkaisuversiossa. (Kiviniemi 2015, 84-85.)

Tutkimuksen luotettavuutta ja eettisyyttä vahvistaa haastattelujen äänittäminen ja aineiston litteroiminen mahdollisimman pian haastattelujen jälkeen, jotta tilanne on tuoreena muistissa. Litteroinnin luotettavuutta voidaan parantaa siten, että kumpikin tutkijoista litteroi kaikki haastattelut, jolloin eroja tulkinnoissa voidaan vertailla. (Silverman 2001, 229-231.) Silvermanin (2001, 230) mukaan tutkimuksen luotettavuutta parantaa myös runsas sitaattien käyttö raportoinnissa. Vastausten kanssa tulisi myös aina esittää haastattelijan kysymys, johon haastateltava sitaatissa vastaa. Äänitimme haastattelut ja pyrimme litteroimaan ne mahdollisimman pian, mutta päädyimme jakamaan litterointityön. Emme koe tämän heikentävän tutkimuksen luotettavuutta, sillä tutkimuksessa pääosassa on haastattelujen asiasisältö, jonka tulkinnassa ei juurikaan ilmennyt eroja. Lisäksi reflektioimme haastattelutilanteita paljon yhdessä, jolloin meillä jäi hyvin samantapainen kokemus ja ymmärrys haastattelutilanteesta sekä haastattelun sisällöstä. Pyrimme käyttämään raportoinnissa runsaasti pitkiä sitaatteja, sillä koemme niiden tuovan haastateltavien oman äänen esiin raportoinnissa, mitä tutkimuksessa tavoittelimmekin.

Tutkimuksen saturaatio eli kyllästyneisyys tarkoittaa aineiston olevan riittävä, kun uudesta aineistosta ei enää ilmene tutkimuskysymyksen kannalta oleellista tietoa, vaan aineisto ns. toistaa itseään (Eskola & Vastamäki 2007, 41). Koska tutkimuksessa oli kyse varhaiskasvatuksen opettajien kokemustiedosta ja subjektiivisista arvioista, minkä lisäksi otanta oli suhteellisen pieni, emme uskoneet tutkimuksen täysin saavuttavan saturaatiota. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet kuitenkin ohjaavat ja velvoittavat kaikkia haastateltavia, joten vastaukset olivat sisällöltään osittain hyvinkin samankaltaista keskenään. Ainutlaatuisia eroja vastauksissa nousi esiin hyvin vähän. Olemme tyytyväisiä tutkimuksen saavuttamaan saturaatioon.

Aineiston analysoinnin aikana suhtaudumme aineistoon lähdekriittisesti. Lähdekriittisyys tarkoittaa suhtautumista aineiston todenmukaisuuteen ja haastateltavien rehellisyyteen kriittisesti. Pyrimme haastatteluissa humanistiseen metodiin, eli luottamuksellisen ja avoimen suh-

teen luomiseen haastateltavien kanssa, jotta he kokivat voivansa olla rehellisiä ja totuudenmukaisia haastatteluissa. (Alasuutari 1999, 95-97.) Haastateltavat ovat ammattitaitoisia asiantuntijoita, jotka osallistuivat tutkimukseen vapaaehtoisesti, joten emme usko lähdekritiikin olevan suuri tekijä tutkimuksessa. Mahdollista kuitenkin on, että haastatteluissa tahallisesti tai tahattomasti ns. kaunisteltiin totuutta tai jätettiin joitakin asioita kertomatta. Tutkimuksen aikana ilmiöstä ei kuitenkaan herännyt huolta. Muutamissa tilanteissa haastateltavat myönsivät kokemattomuutensa tai tietämättömyytensä koskien yksittäisiä termejä tai osa-alueita. Koemme, että vastauksissa ovat painottuneet ne asiat ja osa-alueet, joihin jokainen haastateltava on omassa työssään panostanut.

Tutkimuksen eettisyys tulee ottaa huomioon jo aiheen valinnassa. Tutkimuksen aiheen tulisi pyrkiä tarjoamaan uutta tietoa paitsi tieteenalalle, myös parantamaan tutkittavan ihmisryhmän hyvinvointia. (Kvale 1996, 110-111.) Opinnäytetyön tutkimukselle hankittiin ja myönnettiin tarvittavat tutkimusluvut. Opinnäytetyömme tulosten tavoitteena oli selvittää, miten valtakunnalliset Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet toteutuvat Espoossa laaja-alaisen osaamisen näkökulmasta. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tavoitteiden toteutumista on tärkeä tutkia, jotta varhaiskasvatusta voidaan kehittää yhdenvertaiseksi ja laadukkaaksi eri osa-alueet huomioon ottaen. Toivomme haastatteluihin osallistuneiden varhaiskasvatuksen opettajien innostuneen pohtimaan ja arvioimaan työtään laaja-alaisen osaamisen näkökulmasta.

Haastattelututkimuksessa tutkimuksen eettisyyttä varmistettiin antamalla haastateltaville tarpeeksi tietoa tutkimuksen tarkoituksesta, jotta heillä oli tietoinen suostumus osallistua tutkimukseen. Tutkimuksen eettisyys otettiin huomioon mm. haastattelujen ja aineiston käsittelyn luottamuksellisuudessa, haastattelujen äänittämisenä ja äänitiedostojen tuhoamisena litteroinnin jälkeen. Haastattelut säilyivät anonyymeinä aineistoa käsiteltäessä, eikä aineistoa käsitellyt kukaan muu kuin opinnäytetyön tekijät. (Kvale 1996, 110-111; Silverman 2001, 270-271.)

5.2 Tutkimuksen pohdinta

Koemme, että keräämämme ja analysoimamme aineisto vastaa opinnäytetyön ensimmäiseen tutkimuskysymykseen; miten lasten laaja-alaisen osaamisen kehittymistä varhaiskasvatuksessa tuetaan. Tulosten perusteella lasten laaja-alaisen osaamisen kehittymistä tuetaan eri näkökulmista. Haastatteluissa kerrottiin erilaisista opetus- ja työvälineistä, ilmapiiristä ja toimintakulttuurin merkityksestä sekä lasten yksilöllisyyden huomioimisesta. Näitä keinoja hyödyntämällä tuettiin lasten laaja-alaisen osaamisen kehittymistä.

Toisena tutkimuskysymyksenä ja tavoitteena oli selvittää, miten Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden asettamat tavoitteet laaja-alaiselle osaamiselle toteutuvat Espoon suomenkieli-

sessä varhaiskasvatuksessa. Tulosten analysoimisen jälkeen voimme todeta, että valtakunnallisesti asetetut tavoitteet toteutuvat pääosin hyvin Espoon suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa.

Tutkimuksen tulosten perusteella laaja-alaisen osaamisen tukemista voidaan kehittää lakimuutoksilla, resurssien lisäämisellä ja pedagogisen toiminnan suunnitteluun ja sisältöön panostamalla. Varhaiskasvatuksen opettajat ja muu henkilöstö ovat valtavan paineen alla aikuisten ja lasten välisten suhdelukujen ollessa nykyisissä mitoissa, ja niiden koetaan uhkaavan pedagogisen toiminnan laatua.

Resurssit henkilöstön lisäämisen, tilojen toimivuuden tai uusien hankintojen muodossa voivat osaltaan parantaa laaja-alaisen osaamisen tukemisen huomioimista. Riittävä henkilöstö mahdollistaisi suunnitellun toiminnan toteuttamisen ja lasten yksilöllisemmän huomioimisen ja kohtaamisen. Toimivat tilat luovat pohjan laadukkaalle ja monipuoliselle toiminnalle sekä luovalle ja rauhalliselle leikille. Tutkimuksen tulosten mukaan uusia hankintoja, joilla pyritään kehittämään laaja-alaisen osaamisen näkökulman toteutumista, ovat etenkin tieto- ja viestintäteknologiset laitteet, mutta myös lasten toiveet ja mielenkiinnon kohteet huomioivat välineet ja lelut.

Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet huomioitiin pääsääntöisesti hyvin, mutta työn kehittämiseksi ja uuden oppimiselle koettiin aina olevan tilaa. Tutkimustulosten perusteella esiin nousi muutamia kehittämiskohteita. Lasten kulttuurisen osaamisen tukemisessa tulisi tulosten mukaan kiinnittää enemmän huomiota toiminnan suunnittelutyöhön, jotta riskinä ei olisi moninaisuuden kohtaamisen jääminen riippumaan lasten aloitteista. Lasten turvataitojen kehittämiseen tulisi varhaiskasvatuksessa kiinnittää enemmän huomiota, ja niitä tulisi opetella lasten kanssa. Tieto- ja viestintäteknologisen osaamisen tukeminen koettiin haasteelliseksi mm. laitteiden määrän rajallisuuden tai kasvattajan oman heikon tieto- ja viestintäteknologisen osaamisen vuoksi. Tieto- ja viestintäteknologisen osaamisen harjoittelun tarpeenmukaisuutta varhaiskasvatuksessa ei aina tunnistettu ja lasten koettiin harjoittelevan näitä taitoja tarpeeksi varhaiskasvatuksen ulkopuolella. Eroja lasten osallisuuteen toiminnan suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa esiintyi jonkin verran. Lasten ideoiden rikkaus ja mielenkiinnon kohteiden huomioimisen tärkeys on tärkeää pitää esillä.

Tutkimusmenetelmäksi valittiin teemahaastattelu, koska olimme kiinnostuneita varhaiskasvatuksen opettajien omakohtaisista kokemuksista lasten laaja-alaisen osaamisen tukemisesta. Uskoimme teemahaastattelun mahdollistavan ennalta määritetyssä teoreettisessa tutkimusaiheessa pitäytymisen, mutta sallivan haastateltavien äänen ja omien kokemusten esille tulemisen, minkä mielestämme saavutimme. Koemme saaneemme valitulla menetelmällä tarpeeksi kattavan kuvan ilmiöstä.

Haastattelujen jälkeen jäimme pohtimaan haastattelurunkoamme. Koimme, että olisi ollut antoisaa esittää jokaisen teeman jälkeen kysymys: "Olisiko tämä laaja-alaisen osaamisen osa-alue mahdollista ottaa huomioon vieläkin paremmin toiminnassa ja sen suunnittelussa? Mitä?" Näin osa-alue olisi ollut tuoreena haastateltavien muistissa, ja sen reflektointi olisi saattanut olla haastateltaville helpompaa. Uskomme, että tällaisella kysymyksenasettelulla olisimme todennäköisesti saaneet laajempia vastauksia pedagogisen toiminnan kehittämistarpeesta.

Koska tutkimuksemme keskittyi 3-5-vuotiaiden lasten laaja-alaisen osaamisen tukemiseen, olisi mielenkiintoista tehdä vertailevaa jatkotutkimusta keskittyen alle 3-vuotiaiden lasten varhaiskasvatukseen. Uskomme, että alle 3-vuotiaiden lasten pedagogisessa toiminnassa laaja-alaisen osaamisen osa-alueet painottuvat eri tavalla, ja varhaiskasvatuksen opettajien toiminnassa ja suunnittelussa kohtaamat haasteet ovat erilaisia. Myös kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuus painottuu eri tavoin, mikä osaltaan vaikuttaa laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden huomioimiseen.

Aiheena laaja-alainen osaaminen on nimensä mukaisesti laaja. Koemme, että laaja-alaisen osaamisen yksittäisten osa-alueiden perusteellisempi tutkiminen täydentäisi tämän tutkimuksen tuloksia. Tällainen tutkimus vaatisi luultavasti tarkempaa ja mahdollisesti syvällistäkin haastateltavien perehdyttämistä osa-alueeseen, sekä tarkkaan valikoituja ja yksityiskohtaisia kysymyksiä toiminnasta ja sen suunnittelusta.

Myös havainnointi tutkimusmetodina haastatteluiden tukena olisi mielestämme kiinnostavaa ja lisäisi tutkimuksen moniulotteisuutta. Koemme, että haastattelutilanteessa haastateltavat eivät välttämättä muista tai osaa kuvata kaikkia käyttämiään laaja-alaisen osaamisen tukemisen muotoja, jolloin havainnointi saattaisi täydentää tutkimustuloksia. Havainnointi lisäisi myös tutkimuksen tulosten luotettavuutta, sillä toiminnan suunnittelun ja toteutumisen eroja olisi sen keinoin mahdollista tarkastella syvällisemmin.

Lähteet

Painetut

Ahonen, L. 2017. Vasun käyttöopas. Jyväskylä: PS-kustannus.

Alasuutari, P. 1999. Laadullinen tutkimus. 3. uudistettu painos. Tampere: Vastapaino.

Eskola, J. & Vastamäki, J. 2007. Teemahaastattelu: Opit ja opetukset. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineistokeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 2. korjattu ja täydennetty painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 25-43.

Eskola, J. 2015. Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat. Laadullisen aineiston analyysi vaihe vaiheelta. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. 4. uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 185-206.

Hammersley, M. 2013. What is qualitative research? London: Bloomsbury.

Helenius, A. & Lummelahti, L. 2018. Varhaiskasvatus: Perusteita. Helsinki: BoD - Books on Demand.

Kalliala, M. 2012. Lapsuus hoidossa? Aikuisten päätökset ja lasten kokemukset päivähoidossa. Helsinki: Gaudeamus.

Kananen, J. 2017. Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kiviniemi, K. 2015. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. 4. uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 74-88.

Koivunen, P. & Lehtinen, T. 2015. Kasvu kiikarissa. Havainnoinnin käsikirja varhaiskasvattajille. Jyväskylä: PS-kustannus.

Kvale, S. 1996. Interviews. An Introduction to Qualitative Research Interviewing. Thousand Oaks: SAGE Publications.

Lajunen, K., Andell, M. & Ylenius-Lehtonen, M. 2015. Tunne- ja turvataitoja lapsille. Tunne- ja turvataitokasvatuksen oppimateriaali. Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinnin laitos.

Sandelowski, M. 2004. Qualitative Research. Teoksessa Lewis-Beck, M., Bryman, A. & Liao, T. (toim.) The Sage Encyclopedia of Social Science Research Methods. Thousand Oaks: SAGE Publications.

Silverman, D. 2001. Interpreting Qualitative Data. Methods for Analysing Talk, Text and Interaction. 2. painos. London: SAGE Publications.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2008. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi Oy.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. Uudistettu laitos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi Oy.

Turja, L. 2012. Teknologiakasvatus varhaisvuosina. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. 3. painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 195-207.

Sähköiset

Karila, K. 2017. Mitä on varhaiskasvatuksen pedagogiikka? Teoksessa Lastentarhanopettajaliitto LOTL (toim.) Nyt on pedagogiikan aika! 9-11. <https://goo.gl/dftqAN>

Kettunen, I. 2018. Vasu-agentti joka päivä kotiin. Artikkel. Talentia-lehti. <https://www.talentia-lehti.fi/vasu-agentti-joka-paivakotiin/> Viitattu 3.10.2018

Kola-Torvinen, P. 2017. Laaja-alainen osaaminen ja oppimisen alueet varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa. Teoksessa Lastentarhanopettajaliitto LOTL (toim.) Nyt on pedagogiikan aika! 12-14. <https://goo.gl/dftqAN>

Mertala, P. & Salomaa, S. 2017. Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Lastentarhanopettajaliitto LOTL (toim.) Nyt on pedagogiikan aika! 21-22. <https://goo.gl/dftqAN>

Näpärä, L. 2017. Haastattelun lajityypit. Blogi-julkaisu. <https://www.spoken.fi/blogi/haastattelun-lajityypit> Viitattu 2.10.2018

Opetushallitus. 2016. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016. Määräykset ja ohjeet 2016:17. https://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf

Perusopetuslaki 21.8.1998/628. Finlex. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628> Viitattu 3.10.2018

Roos, P. 2017. Osallisuuden polulla. Teoksessa Lastentarhanopettajaliitto LOTL (toim.) Nyt on pedagogiikan aika! 23-24. <https://goo.gl/dftqAN>

Varhaiskasvatuslaki 540/2018. Finlex. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540> Viitattu 3.10.2018

Kuviot

Kuva 1 Pedagogisen toiminnan viitekehys	8
Kuva 2 Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet	12
Kuva 3 Kulttuurien juhlakalenteri	24

Taulukot

Taulukko 1 Ajattelun ja oppimisen taitojen tukeminen	21
Taulukko 2 Kulttuurisen osaamisen tukeminen	25
Taulukko 3 Vuorovaikutus- ja ilmaisutaitojen tukeminen	28
Taulukko 4 Itsestä huolehtimisen ja arjen taitojen tukeminen	30
Taulukko 5 Tunnetaitojen tukeminen	32
Taulukko 6 Monilukutaidon harjoittaminen	34
Taulukko 7 Tieto- ja viestintäteknologisen osaamisen tukeminen	36
Taulukko 8 Osallistumisen ja vaikuttamisen taitojen tukeminen	39

Liitteet	
Liite 1: Tutkimuslupa.....	55
Liite 2: Haastattelurunko.....	58

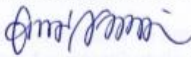
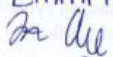
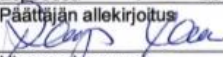
Liite 1: Tutkimuslupa

Espoon sivistystoimi

Tutkimuslupahakemus

1 TUTKIMUKSEN NIMI	Lastentarhanopettajien arvioita laaja-alaisen osaamisen näkökulman toteutumisesta espoolaisissa päiväkodeissa 3-5 -vuotiaiden ryhmissä	
2 KOHDEYKSIKKÖ	Tutkimuksen suunniteltu kohdeyksikkö (-yksiköt) Espoon kaupungissa Espoon varhaiskasvatus	
3 TUTKIMUKSEN KUVAUS	<p>Lyhyt kuvaus tutkimuksen sisällöstä ja menetelmistä (max. 160 merkkiä). (Liitä tutkimussuunnitelma liitteeksi.) Aiheena on 3-5-vuotiaiden lasten ryhmien lastentarhanopettajien omat kokemukset laaja-alaisen osaamisen vahvistamisesta yksiköissään ja ryhmissään.</p> <p>Aineiston otanta ja keruutapa Opinnäytetyö tehdään kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena ja tutkimusmenetelmänä käytetään puolistrukturoitua haastattelua. Tarkoituksena on haastatella 8-10 3-5-vuotiaiden ryhmässä työskentelevää lastentarhanopettajaa eri varhaiskasvatuksen yksiköistä.</p> <p>Tutkimuksen tarkoitus</p> <p>☐ Pro gradu ☐ Lisensiaattityö ☐ Väitöskirja ☒ Muu opinnäytetyö, mikä AMK-opinnäytetyö ☐ Muu, mikä?</p> <p>Tutkimuksen arvioitu valmistumisaika: 12/2018-1/2019</p>	
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	<p>Onko tutkimuksen kohteena henkilö (henkilöitä), jonka osallistumisesta päättää huoltaja tai edunvalvoja</p> <p>Käsitelläänkö tutkimuksessa henkilötietoja</p> <p>Muodostuuko tutkimusta tehtäessä henkilötietopohjainen tutkimusrekisteri</p> <p>Käytetäänkö tutkimuksessa jo olemassa olevien rekistereiden tietoja</p> <p>Onko tutkimus osa jotain laajempaa tutkimusta / projektia</p> <p>Lisätietoja</p>	<p>☐ Kyllä ☒ Ei Jos kyllä, selvitä Lisätietoja -kohtaan, miten huoltajan suostumus hankitaan</p> <p>☐ Kyllä ☒ Ei</p> <p>☐ Kyllä ☒ Ei Jos kyllä, täytä myös Tutkimusrekisteritiedot -lomake</p> <p>☐ Kyllä ☒ Ei Jos kyllä, selvitys Lisätietoja -kohtaan</p> <p>☐ Kyllä ☒ Ei Jos kyllä, selvitys Lisätietoja -kohtaan.</p>
5 TUTKIJATAHON TIEDOT	<p>Tutkimuksen tekijät (alleiviava yhteyshenkilö) <u>Emmi Numminen & Iris Ohra-aho</u></p> <p>Yhteyshenkilön osoite _____ Puhelin _____</p> <p>Sähköpostiosoite _____</p> <p>Organisaatio / yksikkö, johon tutkimus tehdään Espoon varhaiskasvatus</p>	

	Tutkimuksen ohjaaja / vastuullinen johtaja yhteystietoineen Elina Pulli, elina.pulli@espoo.fi 0468773888
6	Arvioi, miten tutkimus hyödyntää kaupungin palvelujen kehittämistä: Tutkimus tuottaa tietoa Espoon varhaiskasvatuksen asiantuntijoille varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden toteutumisesta, erityisesti laaja-alaisen osaamisen näkökulmasta.
7 TUTKIMUKSEN TEKIJÖIDEN SITOUKSET JA ALLEKIRJOITUKSET	Sitoudun siihen, että en käytä saamiani tietoja asiakkaan, hänen läheistensä tai Espoon kaupungin vahingoksi enkä luovuta saamiani henkilötietoja ulkopuolisille, vaan pidän ne salassa. Tutkimustulokset esitän niin, ettei niistä voida tunnistaa yksittäistä henkilöä tai perhettä. Noudatan henkilötietolaissa ja muualla lainsäädännössä mainittuja säännöksiä henkilötietojen käsittelystä ja salassapidosta. Paikka ja aika 19.9.2018 Helsinki Allekirjoitukset ja nimenselvennykset Emmi Numminen Liisa Oksanen
8 PÄÄTÖS	☒ Tutkimuslupa myönnetään ☐ Tutkimuslupa myönnetään ehdollisena: Myönnetyn tutkimusluvun numero: 30/2018 ☐ Tutkimuslupaa ei myönnetä seuraavien perustein: Pyydetään lähettämään tutkimuksen valmistuttua sähköpostitse samaan osoitteeseen kuin tämä tutkimuslupahakemus ☐ Tiivistelmä ☒ Koko tutkimusraportti Espoossa 1.10.2018 Päättäjän allekirjoitus Nimenselvennys HANNA CAINE Virka-asema Kehittämissuunnittelija
Tutkimusluvun myöntäminen ei velvoita tutkimuksen kohteita osallistumaan tutkimukseen. Tutkijan on neuvoteltava aina erikseen tutkimuskohteena olevien organisaatioiden kanssa tutkimukseen osallistumisesta ja kohteen nimen mainitsemisesta tutkimusraportissa. Tutkimuksen teko ei saa häiritä tutkimuskohteen toimintaa.	

9

LIITTEET

Merkitse alle rastilla

- Tutkimussuunnitelma
- Tutkimusrekisteritiedot
- Muu, mikä? Opinnäytetyön aiheanalyysi ja opinnäytetyösopimus

Liite 2: Haastattelurunko

Haastattelurunko

- Esittäytyminen
- Opinnäytetyön aihe
- Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite
- Haastattelutilanteen selventäminen

- Aiheeseen virittäytyminen: Laaja-alaisen osaamisen määrittely
 - Miten määrittelisit laaja-alaisen osaamisen käsitteen?
 - Mistä se muodostuu? Mikä siihen vaikuttaa?
 - Mihin se vaikuttaa? Miksi se on kirjattu vasaun?
- Teema 1: Monilukutaito & tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen
 - Miten lasten monilukutaitoa vahvistetaan?
 - Miten tieto- ja viestintäteknologiaa hyödynnetään toiminnassa?
 - Miten oppimisympäristöt tukevat tieto- ja viestintäteknologisen osaamisen ja monilukutaidon harjoittelua?
 - Miten osa-alue otetaan huomioon suunnittelussa?
- Teema 2: Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu
 - Miten kulttuurisen osaamisen kehittymistä tuetaan? Entä vuorovaikutusta ja ilmaisu?
 - Miten tutustutte lasten kanssa suomalaiseen kulttuuriin? Entä muihin kulttuureihin?
 - Millaiset ovat päiväkodin ja ryhmän arvot? Miten nämä välittyvät varhaiskasvatukseen ja lasten arkeen?
 - Miten ristiriitatilanteita lasten välillä ratkotaan? Mikä on aikuisen rooli näissä tilanteissa?
 - Miten lasten itseilmaisua tuetaan?
- Teema 3: Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot
 - Miten lasten itsenäisyyttä ja omatoimisuutta tuetaan?
 - Miten lasten tunnetaitoja tuetaan?
 - Miten turvataitoja opetellaan?
 - Miten osa-alue otetaan suunnittelussa huomioon?
- Teema 4: Osallistuminen ja vaikuttaminen
 - Miten lasten mielenkiinnon kohteet ja toiveet huomioidaan toiminnassa ja sen suunnittelussa?
 - Millaisiin asioihin lapset saavat päiväkodissa vaikuttaa?
 - Miten lapsia tuetaan oman mielipiteen ilmaisuun?
 - Mihin ohjattuun ja ennalta suunniteltuun toimintaan lasten on osallistuttava ja miksi?
 - Miten lasten osallisuuden kokemusta tuetaan?
- Teema 5: Ajattelu ja oppiminen
 - Miten lasten ajattelun kehittymistä tuetaan päiväkodissa?
 - Miten oppimista tuetaan?
 - Millaisia leikkiympäristöjä tiloihin luodaan? Miten lasten leikkejä tuetaan?
 - Millaisia oppimisympäristöjä hyödynnätte?
 - Millaista pedagogista dokumentointia käytätte ryhmässä lasten kanssa?
- Loppukeskustelua: Kehittäminen
 - Olisiko laaja-alaisen osaamisen näkökulma mahdollista huomioida nykyistä paremmin toiminnassa ja sen suunnittelussa? Miten?
 - Koetko kaipaavasi tietoa, koulutusta tmv. työsi tueksi laaja-alaisen osaamisen näkökulman huomioimiseksi? Millaista?
 - Koetko toiminnan ja sen suunnittelun muuttuneen uuden vasun astuttua voimaan? Miten?